

Siirtolaisuus – Migration 2/2000

27. vuosikerta / 27th year
ISSN 0355-3779

Julkaisija / Publisher

Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet
The Institute of Migration
Piispankatu 3, 20500 Turku, Finland
Puh. / tel. (0)2-2317 536
Fax (0)2-2333 460
Sähköposti / E-mail: taisai@utu.fi
Internet: www.migrationinstitute.fi

Pohjanmaan aluekeskus
Österbottens regioncenter
Regional Centre of Ostrobothnia
Keikulinkuja 1, 61100 Peräseinäjoki, Finland
Puh. / Tel. (0)6-4181 275
Fax (0)6-4181 279

Päätoimittaja / Editor-in-Chief

Olavi Koivukangas

Toimitussihteeri / Editorial Assistant

Taimi Sainio

Toimittajat / Editors

*Elli Heikkilä, Maija-Liisa Kalhama,
Jouni Korkiasaari*

Toimituskunta / Editorial Board

Siirtolaisuusinstituutin hallitus
Administrative Board of the Institute of Migration

Taitto / Lay out

Anne Virtanen

Tilaushinta / Subscriptions

(4 numeroa / nummer / issues)

Suomi ja Pohjoismaat: 60 mk/vuosi

Osuuspankki 571113-411 441

Finland och Skandinavien: 60 FIM / år

& other countries \$18.00 a year

via Eurogiro eller/or SWIFT till/to

OKOBANK 571113-411 441 Helsinki, Finland

SWIFT OKOYFIHH, Telex 124714 okohe fi

Vammalan Kirjapaino Oy, 2000

Sisältö • Contents

Olavi Koivukangas

**Vappuna 1900 räjähti hiilikaivos
Utahin Scofieldissa**

**A coal mine exploded in Scofield, Utah,
on May Day 1900**

Raija Warkentin

Russian immigrant women in Finland

Satu Gröndahl

**Väinämöinen, sauna ja ugrisiirtolaiset
– suomalaisuuden maastomerkkejä
ruotsinsuomalaisessa kirjallisuudessa**

Tiina Salmio

**Kylmän sodan loppuminen ja
EU-jäsenyys muuttivat Suomen
maahanmuuttopolitiikkaa**

Elli Heikkilä & Sirpa Korhonen

**Helsingin työssäkäyntialue vetää
koulutettua väkeä**

Richard Hudelson & Mayme Sevander

A Relapse of Karelian Fever

**Siirtolaisuusinstituutin toiminnasta
vuonna 2000**

Kirjat

Tiedotuksia • Notices

Kansi: Luoman talon edessä toukokuussa vuonna 1900 otettu kuva. Istumassa Abraham ja Kaisa Luoma. Heistä vasemmalla onnettomuudesta pelastunut poika Matti ja oikealla aviomiehensä menettänyt tytär Tilda. Taustalla on veljesten leskiä ja orpoja sekä työtovereita. – *Utah State Historical Society.*

Cover: Abraham and Kaisa Luoma sitting in front of the Luoma brothers' home. On the left, son Matti, who was saved from the accident, and on the right, daughter Tilda, who lost her husband. On the background, widows, orphans and fellow workers of the brothers. – *Courtesy of the Utah State Historical Society.*

Vappuna 1900 räjähti hiilikaivos Utahin Scofieldissa

Olavi Koivukangas

Rio Granden ja Western-radan varrella sijaitsevassa Scofieldin kaivoskaupungissa Utahissa kuului vapunpäivänä 1900 klo 11.25 kova pamahdus. Sen ajateltiin liittyvän paikkakunnan vapunpäivän viettoon. Äskettäin valmistuneella haalilla vietettiin lastenjuhlaa ja illan ohjelmaan kuului vapputanssit. Mutta pian tuli tieto, että Winters Quartesin kaivoksen osa neljä oli räjähtänyt ja miehiä oli loukussa myös osassa 1. Kaivoksessa oli työssä satoja miehiä – joukossa myös paljon suomalaisia.

Sadattuhannet suomalaiset lähtivät Pohjois-Amerikkaan hankkimaan talorahoja tai muuten vaurastumaan. Monet onnistuivatkin, mutta useat saivat maksa kalliin hinnan siirtolaiseksi lähdöstään. Parhaiten tunnemme Titanicin mukana hyiseen Atlantin valtameren uponneet suomalaiset – 40 ihmistä. Mutta monin verroin suuremmaksi nousee Pohjois-Amerikan kaivoksissa, metsätoissa ja muissa vaarallisissa ammateissa kuolleiden suomalaisten määrä. Kotimaahan saapui vain pieni paketti, jossa oli suurin toivein Amerikkaan lähteneen

pojan kello, kukkaro ja muut henkilökohtaiset tavarat sekä viesti, joka kertoi nuoren miehen menehtyneen kaivoslohkareen alle tai kuolleen räjähdyksessä. Siirtolaisuuden tätä puolta ei toistaiseksi ole tutkittu juuri ollenkaan.

Heti Scofieldin räjähdysen jälkeen alkoi epätoivoinen pelastustyö. Ensimmäiset kaivokseen yrittäneet kannettiin tajuttomina pois. Heistä ainakin kaksi menetti henkensä. Pelastajat yrittivät ykköskuilun kautta neloseen, mutta joutuivat perääntymään kaasupalon takia. Kun kuolleet hevoset oli raivattu nelosen sisäänkäynnin suulta, ja ilma alkoi kiertää, voitiin laskeutua kaivokseen. Ensimmäiset uhrit löytyivät 180 metrin syvyydestä. Vielä elossa oleva mies, jonka kasvot olivat palaneet tuntemattomiksi, pyysi pelastajia lopettamaan tuskansa. Hän kuoli seuraavana yönä.

Neloskuilussa olleet kaivosmiehet olivat olleet tietoisia kuoleman tulosta. Takit oli vedetty pään yli, toiset olivat kaivaneet kasvonsa hiekkaan yrittäessään suojautua kaivoskaasulta. Joku oli ollut syyttämässä piippuaan, toinen syömässä voileipiään. Jotkut olivat juosseet käytävään yrittäen päästä ulos lyhyintä reittiä nelosen kautta aavistamatta, että

vaara vaani juuri siellä. Mustuneiden miesten ruumiiden joukossa tusina pikkupoikia makasi isiensä ja veljiensä vierellä. Heidät oli palkattu apupojiksi kytkemään malmivaunuja.

Ylösnostetut ruumiit pestiin ja vietiin kaivosyhtiön rakennuksiin odottamaan tunnistamista. Raivaus oli työlästä ja kesti pitkään. Viikon kuluttua *Salt Lake Herald* -lehti kertoi suomalaisten väittävän, että kaivoksessa oli vielä 15 heidän maanmiestään. Vielä elokuussa löytyi yksi uhri, jonka poika oli saanut kaivosinsinöörit uskomaan, että hänen isänsä oli hautautunut hiilimassojen alle.

Arviot Scofieldin kaivosonnettomuuden uhreista vaihtelevat 200:sta 300:aan. Kun lähtökohdaksi otetaan alin arvio, joka kolmas kaivoksessa menehtynyt oli suomalainen. *Keskipohjanmaa*-lehdessä 1.5.1988 Marjatta Pulkkinen toteaa onnettomuudessa kuolleiden suomalaisten määräksi arvioitavan 62; näistä suurin osa keskipohjalaisia. Salt Lake Cityssa, Utahissa, asuva sukututkija Timothy Laitila Vincent sanoo menehtyneitä suomalaisia ollen vähintään 68. Tarkkaa lukua saadaan tuskin koskaan selville. Suomalaisten hautajaksi saatiin pastori A. Granholm Wyomingista.

FT, dos. Olavi Koivukangas on Siirtolaisuusinstituutin johtaja.

Isoluoman perheen tragedia

Vetelin Råyringistä kotoisin olleesta Isoluoman perheestä kuoli Scofieldin onnettomuudessa kuusi poikaa, kaksi pojanpoikaa ja yksi vävy. Abrahamin ja Kaisan seitsemän poikaa ja kaksi pojanpoikaa lähtivät Amerikkaan päätyen Scofieldin kaivoksille. He kutsuivat Suomessa olevat vanhempansa luokseen viettämään vanhuudenpäiviään. Sukunimi oli lyhentynyt Luomaksi – tai amerikkalaisittain Loumaksi. Tuolloin 70-vuotias Abraham ja 65-vuotias Kaisa saapuivat Scofieldiin vain kolme kuukautta ennen

onnettomuutta. Pojat olivat luvanneet pitää huolen vanhemmitaan, sillä he ansaitsivat hyvin. Vain yksi poika, Matti Leanteri, onnistui ryömimään ulos kaivoksesta viimeisillä voimillaan. Tytär Tildan mies Aleksanteri Välikangas Toholammilta menehtyi onnettomuudessa. Pojanpojat Juhon Heikki ja Aaprami Adolf olivat vain 18- ja 17-vuotiaita. Kun Luoman perheen uhrin aiottiin haudata eri paikkoihin, Kaisa Luoma vaati ehdottomasti, että kaikki yhdeksän oli haudattava samaan riviin. Puoli vuotta onnettomuuden jälkeen Abraham ja Kaisa Luoma palasivat Suomeen, missä asui vielä yksi poika.

100-vuotismuistotilaisuus 1.5.2000

Scofieldin onnettomuuden vaikutukset tuntuvat vielä tänäänkin kipeinä muistoina sekä Yhdysvalloissa että Suomessa. Vapunpäivänä järjestettiin kaivosonnettomuuden muistotilaisuus tapahtumapaikalla. Tilaisuudessa tutkija Timothy Laitila Vincent esitti Siirtolaisuusinstituutin myötätunnon ilmauksen onnettomuuden menetysten johdosta. Tervehdyksessä rohkaistiin myös paikallisia yhdistyksiä ja yksityisiä henkilöitä toimimaan uhrien henkilötietojen ja heidän perheidensä kohtalojen selvittämiseksi.

A coal mine exploded in Scofield, Utah, on May Day 1900

Olavi Koivukangas

On May Day 1900 at 11.25 a.m. a loud bang was heard in Scofield, Utah, situated on the bank of the Rio Grande and along the Western track. It was thought to have something to do with the May Day festivities of the town. There was a children's party in process at the recently completed hall and there was to be a May Day ball in the evening. Soon,

Olavi Koivukangas, Ph.D., Docent, Director of the Institute of Migration.

however, a message was brought that Section 4 of the Winters Quarters Mine had exploded and men were trapped also in Section 1. There were hundreds of men working in the mine and there were many Finns among them.

Hundreds thousands of people left to North America to gain money for a house or to become wealthy otherwise. Many indeed did succeed, but several had to pay a steep price for their migra-

tion. The Finns, 40 of them, who sank to the frigid waters of the Atlantic with the Titanic we know best. However the number of Finns who died in the mines, forestry work and other dangerous occupations in North America is by far larger. Only a small package arrived in the home country, carrying the watch, wallet and other personal belongings of the young man who left for America with high hopes, along with a note telling that he had died under a boul-

der in a mine or perished in an explosion. This is an aspect of migration that has hardly been studied at all.

A desperate rescue operation started right after the Scofield explosion. The first who attempted to enter the mine were carried away unconscious. Of them at least two died. The rescuers tried to enter Section 4 through Shaft 1 but they had to retreat because of a gas fire. When the dead horses had been cleared away from the fourth entrance and air started to circulate the mine could be entered. The first victims were found at the depth of 180 metres. A man still alive, his face burnt beyond recognition, asked the rescuers to end his suffering. He died the next night.

The miners in Shaft Four had been aware of their approaching death. Coats had been drawn over heads; some had buried their faces in sand trying to protect themselves from the gas. Someone had been lighting his pipe, others eating their sandwiches. Some had ran to the gallery trying to take the shortest way out, not realising that it was there that the danger lurked. Among the blackened bodies of men there were a dozen boys lying beside their fathers and brothers. They had been hired as helpers to connect the ore cars.

On the surface the bodies were washed and taken to the mine company's buildings to wait for recognition. The clearing was difficult and took very long. A week later the *Salt Lake Herald* said the Finns were claiming that 15 of their fellow countrymen were still in the mine. As late as August one victim was found; his son had convinced the mining engineers

Vanhoja ja uusittuja hautakiviä Scofieldin hautausmaalla.
Old and new markers in Socfield Cemetery. – *Timothy Laitila-Vincent.*

Zionin evankelisuterilaisen seurakunnan pastori Steve Klemz Utahista, Salt Lake Citystä, puhui kaivosonnettomuuden 100-vuotismuistotilaisuudessa.

Pastor Steve Klemz from Zion Evangelical Lutheran Church in Salt Lake City, Utah, at podium speaking during commemoration ceremony. – *Timothy Laitila-Vincent.*

that his father's body had been buried under the masses of coal.

The estimates of the number of victims in the Scofield mining accident vary from 200 to 300. If the lowest estimate is used as a start-

ing point, every third victim was Finnish. Marjatta Pulkkinen says in the *Keskipohjanmaa* newspaper on 1st May 1988 that the number of Finns dead is estimated as 62; most of them were from

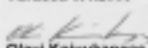
100-vuotis muistotilaisuus Scofieldin kaivosonnettomuudesta 1. toukokuuta 2000
Scofield, Utah

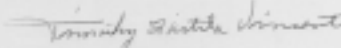
Onnettomuus, jota ei olisi koskaan saanut tapahtua. Scofieldin räjähdyksessä 1.5.1900 kuolleista noin 200 uhrista 1/3 oli suomalaisia siirtolaisia. Uhrien kärkeä tuska ja omaisten 100 vuotta sitten kokema suru ovat täällä läsnä. Tapahtuman vaikutukset tuntuvat vielä tänäänkin kipeinä muistoina monien mielisää sekä Yhdysvalloissa että Suomessa.

Kaivostyö oli ja on aina ollut vaarallista. Varsinkin siirtolaisille ei ollut paljon vaihtoehtoja. Jopa lapset työskentelivät kaivoksissa. Työolosuhteet eivät olleet inhimilliset, kaikkea muuta. Meitä kaikkia on järkyttänyt mm. Vetelistä kotoisin olleen Iso-Luoman perheen kohtalo. Heikki kuoli kuusi poikaa ja kaksi pojanpoikaa ja yksi vaimu, vain yksi poika jäi eloon.

Siirtolaisuusinstituutti haluaa edustajamme, tutkija Timothy Laitila Vincentin välityksellä, esittää myötätuntensa onnettomuudessa menehtyneitä sekä heidän omaisiaan kohtaan. Haluamme myöskin rohkeasta paikallisista yhdistyksistä ja yksityisiä henkilöitä toimimaan uhrien henkilökohtaisien ja heidän perheidensä kohtalojen selvittämisessä.

Tuusula 6.4.2000

Olavi Korhukangas
Siirtolaisuusinstituutin johtaja

Timothy Laitila Vincent
Tutkija, Salt Lake City, Utah, USA

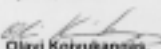
The Centennial Commemoration of the Scofield Mine Tragedy
May 1, 2000 Scofield, Utah

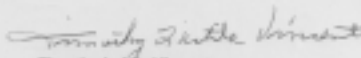
This sad event never should have happened. In the explosion on May 1, 1900 at least 200 persons died; one third of them were Finnish immigrants. The enormous grief and sorrow, which the victims and their families suffered, is still here with us today. The incident still brings painful memories to many minds, both in Finland and USA.

The dangerous mine work did not stop immigrants from working in the mines. There were no alternatives at all. Even children worked in the mines. The working conditions were not even human. The tragic loss of the Iso-Luoma family from Veteli Parish still shocks all of us. They lost six sons, two grandsons and one son-in-law. Only one son was left alive. We recognize the contributions millions of immigrants have made in America.

We at the Institute of Migration in Turku, Finland, and our representative, Timothy Laitila Vincent, want to express our deepest sympathy to the victims and their families. We also want to encourage local organizations and individuals to further enlighten us by collecting information concerning the lives of these victims and their families.

April 6, 2000.

Olavi Korhukangas,
Director of Institute of Migration
Turku, Finland

Timothy Laitila Vincent,
Researcher, Salt Lake City, Utah
USA

money. Only one son, Matti Leanteri, was able to crawl out of the mine with the last ounce of his strength. The husband of the daughter Tilda, Aleksanteri Välikangas from Toholampi, perished in the accident. The grandsons Juho Heikki and Aaprami Aadolf were only 18 and 17 years old. When the Luoma family's victims were about to get buried in separate places, Kaisa Luoma insisted that all nine should be buried in the same row. Six months after the accident Abraham and Kaisa returned to Finland, where they still had one son.

The Centennial Memorial Ceremony on 1st May 2000

The effects of the Scofield accident are still felt as painful memories both in the United States of America and in Finland. On May Day 2000 a memorial ceremony was held on the scene of the accident. In the ceremony genealogist Timothy Laitila Vincent expressed the condolences of the Institute of Migration for the losses of the accident. Furthermore, local associations and private citizens were encouraged to work towards knowledge of the victims' personal data and their families' destinies.

Central Ostrobothnia. Genealogist Timothy Laitila Vincent from Salt Lake City, Utah, says that there were at least 68 Finns who perished in the accident. The exact figure shall probably never be known. Reverend A. Granholm from Wyoming performed the funeral ceremony for the Finns.

The Tragedy of the Isoluoma Family

Six sons, two grandsons and one son-in-law from the Isoluoma fam-

ily from Räyrinki, Veteli, died in the Scofield accident. The seven sons and two grandsons of Abraham and Kaisa had gone to America and ended up at the Scofield mine. They invited their parents from Finland to come to America to spend their old age. The last name had been shortened to Luoma, or, in the American way, Louma. Abraham and Kaisa, 70 and 65 years old respectively, arrived in Scofield only three months before the accident. The boys had promised to take care of their parents since they were making good

Russian immigrant women in Finland

Raija Warkentin

Abstract

Following the break-up of the Soviet Union in the early 1990s, many Russians immigrated to Finland. This paper focuses on the largest group of such immigrants, namely, Russian women who have married Finnish men. Most of the 13 women in this study complain that their life in the West is generally "poorer", not only economically but also socially. A major concern is the lack of appropriate job opportunities. The women must deal with the stereotype of Russians as the enemies of Finland as well as negative attitudes towards foreigners fueled by economic recession. They often feel alienated in their adopted country, while at the same time they seek to integrate into and experience its advantages. I characterize this situation in terms of 'polarity', a concept which reflects the tense duality in the feelings and motivation of the women.

Raija Warkentin is an Associate Professor in the Department of Anthropology, Lakehead University, Thunder Bay, Ontario, Canada. She continues to research the situation of Russian women in Finland.

Introduction

This brief ethnographic study of Russian*1 immigrant women in Finland is intended as a contribution to the ongoing anthropological research in acculturation. The scope of this research endeavor was originally characterized over half a century ago by Redfield, Linton and Herzkovits (1936) in terms of understanding "those phenomena which result when groups of individuals having different cultures come into continuous first-hand contact, with subsequent changes in the original culture patterns of either or both groups." Subsequently, Barth (1969) emphasized the maintenance of ethnic boundaries in situations of culture contact. Social identity theory, which draws upon both Redfield et al and Barth, is useful for understanding the defense mechanisms that are part of the difficult process of acculturation. Being a member of an ingroup of some type is a key factor contributing to an individual's positive self-image and sense of dignity (Tajfel 1978; Tajfel and Turner 1979; Marques 1990). Members tend to see themselves as different from outsiders, and

they maintain their social identity by comparing themselves to members of other groups. This, of course, is ethnocentrism, a basic sociocultural phenomenon familiar to anthropologists.

Padilla (1980) used a model of acculturation which allowed for the construction of profiles of acculturative types of individuals. The model was based on extensive interviews with Mexican American immigrants and their families. The key elements of the model are "cultural awareness" (of the adopted country) and "ethnic loyalty" (to the country of origin). Padilla delineated five types of acculturation in a continuum from "unacculturated" to "anglicized" individuals, with "bicultural" individuals in the center of the continuum.

More recently, a comprehensive model has been developed delineating four basic modes of acculturation, namely, integration, separation, assimilation and marginalization (Berry et al 1987; Berry and Kim 1988; Berry 1990, Berry and Sam 1997). These are based on the "acculturation attitudes" of immigrants in relation to their cultural origin and their situation in the new country. Integration, or "bicultural

identity," is the most positive mode, since it appears to enhance mental health and personal stability (Padilla 1980; Phinney 1990; Sue and Sue 1990). Marginalization "alienation from both the old and new cultural identities" is the least healthy. In the assimilated mode, individuals emphasize their new cultural identity, while the opposite is true for separated individuals. Important variables in this acculturation model are the psychological features of the individuals involved and the nature of the larger society. Voluntary migrants appear to undergo an easier acculturation process than involuntary migrants such as refugees (Berry 1988). However, there are differences among voluntary immigrant groups. For instance, one would have expected that the Ingrian Finns*2 who in 1990 responded with enthusiasm to the invitation to repatriate to Finland, would have integrated easily to the Finnish society. Yet, many of them experienced difficulties in the acculturation process and became marginalized (Kyntäjä 1997).

Other key factors in acculturation are immigration policies, attitudes to immigrants by the receiving society and characteristics of the immigrants themselves (Berry et al 1992, Berry and Sam 1997). It is generally thought that immigrants are better adjusted when the receiving society practices multicultural policies and its citizens are tolerant of newcomers. Finland is deficient in both these respects"and some scholars suggest that Finns are xenophobic (see, for example, Liebkind 1990; Matinheikki-Kokko 1991; Liebkind 1994; Tolvanen 1994, Vir-

tanen 1996; Wahlbeck 1996; Hutunnen 1998). Russian immigrants have often been subjected to negative attitudes on the part of Finns (Jaakkola 1994, 1995; Karemaa 1998). Indeed, the term *ryssäviha* refers to hatred of Russians in Finland since the 1917 civil war (Karemaa 1998). Moreover, there has been a special animosity between the two countries dating back to the Soviet Union's invasion of Finland during World War II. Economic recession in recent years has made Finns even less receptive to Russians and other immigrants. It must also be noted that Finland has the lowest proportion of residents with a foreign background than any other western European country. In 1995 there were approximately 67,000 immigrants in Finland (1.3% of the population), and Russians were the largest immigrant group.

Rather than fitting neatly into one of the four boxes of the standard acculturation model, the phenomenon of Russian women leaving their homeland to marry Finnish men approximates both the integration and separation mode of acculturation.*3 These women are proud of their Russian cultural heritage and manifest a bicultural or hybrid identity in some aspects. They are frustrated with the lack of professional work for them and the hostility of the Finnish general public towards them. In terms of the acculturation model, the women have feelings of separation in reaction to the hostile attitudes some Finns have toward Russians. Yet, for the most part, they do not want to return to Russia. I characterize this situation in terms of "polarity," a concept which reflects the

dual tensions and challenges experienced by these women.

This is in line with recent theory emphasizing the fluidity of identity. Lindsay and Booth (1998), for example, reject the use of concepts such as separation and integration. They use the term "layering" to describe the selective use of different identities and in order to understand the interconnections among the many experiences that come together to generate identity. The concept of "transculture" (Epstein 1995) implies a more dynamic, relational form of multiculturalism whereby a group's culture is shaped through interaction and dialogue with other cultures. As Bakhtin states, "only in the eyes of an alien culture, does another culture open itself in a fuller and deeper way" (cited in Epstein 1995: 304). This theoretical orientation views the margins or borders of a culture as a place where individuals realize their existential inadequacy and turn to "other" cultures in a creative dialogue.

Finland does not yet find it appropriate to fully "open up" Finnish culture to Russian immigrants. Thus, Russian women who marry Finns and come to Finland find themselves in a situation of polarity, as indicated above. This study is oriented toward the presentation of rich ethnographic description based on intensive interviews and participant observation rather than quantitative sociological data. The subjects of the research were 13 Russian women married to Finnish men in an anonymous small Finnish town. Their ages ranged from 29 to 44 (median = 37 years in 1995) and they had lived

in the same small town in Finland for a period of 2–10 years (median = 5 years). They were interviewed in 1994, 1995, and briefly again in 1998. Most had arrived in Finland from St Petersburg and most had met their Finnish husbands in Russia. One woman had defected to Finland from the former Soviet Union.

Negative views of life in Finland

Many of the women missed what they viewed as their previous rich social and cultural life in Russia.*4 They emphasized a loss of quality of life in Finland. When asked about obtaining everyday supplies in Russia, they pointed out the value of friends. One woman put it this way, "In Russia you don't need a hundred rubles, you need a hundred friends." A friend who worked in a butcher shop would reserve a choice piece of meat for her. One woman said that a friend was sent to buy clothes in Moscow for a group of people. Another claimed she lived better in the Soviet Union than in Finland because of her father's connections through his prestigious job in a university. Her family had owned two cars when she lived in the Soviet Union, and she was without a car in Finland. Other women highlighted the importance of friends in helping to find accommodation.

A major frustration was the lack of suitable employment. All the women interviewed claimed to have an occupation or profession, including one accountant, a waitress, a seamstress, and an ice danc-

er. Some had earned undergraduate or postgraduate university degrees, including a teacher and an engineer. In the Soviet Union, they said, everyone had to work. Their working careers ended when they immigrated to Finland. Only one of the women, a music teacher, had a full-time job, but she considered herself underemployed as a courier. Three women (including the two most highly educated women) were apprentices in a Finnish government job-training program. The rest stayed at home, apparently bored with life. Most of the women wanted to work. One of them stated, "It is work that differentiates humans from animals." The women believed that only Finns were able to obtain the few jobs available during the economic recession.*5 One woman told me that after futile attempts to find work as a seamstress, she now stayed at home as a "quiet mouse."

Some of the women were dissatisfied with the quality of arts and entertainment found in their small Finnish town. One stated, "The country is young. It has no high culture. My mother warned me that I will not find the right atmosphere here." Another criticized Finnish television programs for being "too shallow." While some apologized to me for their criticisms, they viewed Finnish culture as underdeveloped. Several commented on the lack of intelligent or inspiring discussions on the arts. One complained that her husband did not even know who Shakespeare was. Another said that her husband laughs when she tries to analyze life and emotions.

The women felt the Russian style of dress was superior to Finnish style. They complained that Finns preferred to wear jeans and other kinds of informal clothing. The women preferred what they considered to be a more feminine appearance that included the wearing of high-heeled shoes. One complained that her husband had bought her clothes more suitable for a "grandmother" than for her. Another showed me the stylish dresses she had worn to work when she lived in Moscow.

Most of the women felt that life in their Finnish town was dull. One characterized her neighborhood as "quiet as a graveyard." They clearly missed the noise and merrymaking they said was characteristic of Russian life, especially in the city in the evenings. They viewed Russians as more approachable and friendly than the reserved and taciturn Finns. A woman told me that she and her husband had traveled a long way to visit her parents-in-law and on arriving at midnight found everyone asleep in bed. She was disappointed and claimed that in Russia everyone would have stayed up to welcome their arrival.

Several women felt disappointed in their husbands, noting that they were more reserved in Finland than they had been in Russia when they had first met. In the words of one woman, "In Russia the Finnish men were in a celebrating mood ... When I now tell in Russia that they are reserved and depressed, they don't believe me." Another woman provided the following description of communication between her and her husband: "Silence. Question.

And then after ten minutes an answer.”

Most women missed what they considered male chivalry. They would like men to open doors for them, to wait for the women to be seated first, to bring them flowers, to call them with endearing terms and so on. A woman said that while her husband had brought her breakfast in bed during the early months of their marriage, this special treatment had soon ended. The most drastic disappointment was experienced by a woman whose husband had become an alcoholic. He shut her and her children out in the cold the very first night they arrived to live in Finland. Five women reported marital difficulties to the extent that they had to seek refuge in a women’s shelter for a period of time.

Most women said they felt accepted by their in-laws. A few claimed that their best friends were their Finnish relatives. However, when problems arose in their marriages, the old Finnish-Russian animosity rose to the surface. Several women claimed their husbands called them *ryssä*, a derogatory term for a Russian used during World War II. Some told me that they countered by calling their husband a *tsuhna*, a derogatory term connoting “barbaric” which was used for Finns during the World War II. One could even say these Russian women had married their former “enemies.”

Several women told me they hear *ryssä* being used most often after men have become inebriated. I witnessed one such occasion when I went out to a restaurant with two Russian women. One of

the men who had come to sit at our table became inebriated, after which he stood up and said, “I’ll kill all the *ryssä*s.” One woman said she had a neighbor who harassed her day and night by pounding on the door and saying, “*Ryssä*, damn you, whore, go to Siberia.”⁶ The woman had complained to the police several times, but they took no direct action to remedy the situation. I went with her to help her register a formal complaint. After taking the complaint, the officer on duty advised the woman to move and not wait for society to help her. Eventually, however, the harassing neighbor was taken to court and fined.

Several said their children have been called a *ryssä* at school. One woman told me her children tried to hide the fact that their mother was a Russian. Her own daughter had once said, “All Russians are ugly and have long noses.” Most children responded to their mothers in the Finnish language, although their mothers continued to speak Russian at home. One woman told me that store clerks carefully watched those heard speaking the Russian language, fearing they would be shoplifters. It was also pointed out that the local paper printed unfavorable stories on Russians.

The positive perspective

Despite their many complaints about life in Finland, the Russian women acknowledge some improvement in their lives since immigrating. Many women said they had gained a *kiltti* (“nice”) husband. One stated, “He is like a fa-

ther who takes care of me.” Another was grateful to her husband for helping her adjust to life in the new country. I heard husbands referred to positively with a variety of terms, “a gentle man,” “non-aggressive,” “trustworthy,” “hard-working,” “pleasant,” “warm,” “good sense of humor” and “my best friend.” Six of the women were pleased their husbands helped take care of the children, and two women commented favorably on their husbands’ willingness to do household chores. In Russia, according to what they said, many men did not even want children, and it was common for a husband to let his wife do everything around the house “while he would lie down on the couch.”

The women were impressed with what they viewed as the neatness and cleanliness of Finland as well as its safe and secure streets. Several commented on the green and unspoiled Finnish forests, in contrast to the situation in St Petersburg and its environs. One woman said that she had never seen so white snow as in Finland and that the Christmas season with the colored lights was like a scene from a pleasant fairy tale. Moreover, some referred to the economic advantages of living in Finland. Three women praised the Finns for working hard and giving the resultant benefits to their families. Three noted the stores were always well stocked, unlike in Russia. In telling me about her first visit to a Finnish store, one woman said, “I loved everything.” The women were generally satisfied with their homes (most lived in rented apartments but a few owned their own homes).

Most of the women I interviewed reported having participated in the language courses offered by the Finnish department of employment. The courses are free, and students also receive a small daily payment. Seven of the women were receiving Finnish social assistance benefits. Some of those who were not receiving benefits criticized those who were, suggesting this was the main reason some women had married Finns.*6

When asked about friends, all reported having some friends. Many distinguished friends from "acquaintances," using the term friend in the sense of "confidante." The woman whose neighbor had harassed her, pointed out that she also had three decent neighbors she trusts to take care of her house when she goes away. When walking outside with Russian women, I often observed them greeting Finnish neighbors and chatting with them in a friendly fashion. Two women said they had no Finnish friends. The women who divorced their husbands subsequently found Finnish boy friends. It appears that having a Finnish man in their lives had prevented the women from becoming totally separated or marginalized. It is notable that they sought to maintain a positive image of Russians

As is evident from the preceding ethnographic data, the Russian immigrant women viewed their lives in Finland in both negative and positive terms.*7 To better document their overall attitude, I asked the women to rate their "satisfaction" with their life in Finland on a sliding scale of 0 (not satisfied) to 10 (very satis-

fied). The results indicate moderate satisfaction. The lowest rating was 5 and the highest 10 (median rating = 7.25). One of the two who rated her satisfaction 5 explained that she would have given a lower rating if there had been no social assistance benefits available in Finland, while the other said she would have given a lower rating if her family life was not happy.

Two women claimed to be depressed, although their ratings were 5 and 7 respectively. One of them commented that perhaps it was something in herself and not Finland that had caused her to be depressed. The other one had been unhappy all her life, explaining to me that she grew up living in exile with her mother in Siberia. A third woman (who rated her satisfaction with 8) found her life in Russia much harder than the present life. She belonged to a visible minority in Russia (being from Kazakhstan) and encountered discrimination in every step in her life when she moved to Central Russia. She said she had to make much higher marks than others in order to go ahead in the university. She was so exhausted of struggling ahead that she contemplated suicide. Now in Finland, she accepted the fact that Russians were not especially liked and she worked hard to gain the acceptance of the Finns. When she worked in the pharmacy, she "smiled like a sun" and thanked her customers ten times. She studied hard in the university without getting full credits for her Russian degrees and was determined to go at least as far in Finland as she had done in Russia. There was no time to miss her family in Russia.

When I asked the women if they wanted to go back and live in Russia, 10 of the 13 said they preferred to remain in Finland. They were concerned about the economic and social disarray in Russia as well as the lack of security there. Moreover, they did not wish to disrupt the lives of their children.

"Finland has improved"

In 1998, the employment situation was improving for some of the women. Two were pleased to have obtained part-time work in their professions. One woman was happy to have gotten a full-time job. Although not in her profession, the job was "the only thing one can get." She had to commute to Helsinki which made it hard on her young family. Furthermore, she was unsatisfied with the relationships among colleagues. Another woman had bought a small confectionery store, or kiosk, with the help of her Finnish in-laws. Although she worked alone many hours seven days a week, she was satisfied with her job, since she felt she had no hope of obtaining employment in her profession as a laboratory technician.

Four women were apprenticing on the government program, which gave them a job, at least temporarily. Two of them were hoping to start their own small businesses some time in the future.

While some of the women continued to complain about the low level of cultural events and activities in Finland, two of them told me that Finland has greatly "improved" in the past few years. They

believed that much of this was due to the great Russian artists who have come to work in Finland. The two women have become acquainted with artists with whom they can carry on spirited conversations, just as they used to do in Russia before emigrating. As for chivalry, one woman told me that she had become more "self-confident" and no longer needed chivalry from men. She said, with sarcasm, "perhaps I am a feminist." In general, the women did not understand or appreciate the modern feminist movement.*8

Several women said that their children spoke poor Russian or no Russian at all. These women tended to view Russia as "dangerous", "evil and poisonous" according to one woman. They felt privileged to raise their children in Finland. The negative view of the recent situation in Russia has undoubtedly given them a more positive view of life in Finland. The overall satisfaction with their life in Finland in 1998 was 7.8, which was a bit higher than in 1995. The range was the same as before, 5–10.

Most of the women had visited Russia since our previous interviews, some by themselves and some with their families. They tended to worry about the material conditions in Russia, although all enjoyed meeting with their relatives and friends. A woman who had been to St Petersburg alone claimed she would never take her daughter there because it was dangerous and many of the people seemed angry and tired.

Notes

1. I have generally preferred the term Russian (rather than Sovi-

Concluding remarks

It is evident, then, that the Russian immigrant women living in a small Finnish town, who were the subjects of this research, had polarized feelings about their life in their new country. There were a number of complaints about life in Finland: lack of professional work for them, low quality of arts, entertainment, and design of clothes, dull social life, lack of chivalry on the part of Finnish men, and above all, the hostile attitudes of the Finnish public towards Russians as former enemies. On the positive side, the Russian women found their Finnish husbands as caring fathers and bread winners, their housing suitable, the environment unpolluted, the shops as offering an abundant variety of goods, the government programs for immigrants and social assistance for unemployed as excellent. Thus they simultaneously held both strong resentment and deep admiration towards their adopted country.

The existing models about identity formation do not adequately explain the experience of the Russian immigrant women in Finland. While the influential model (Berry et al. 1987, Berry and Kim 1988, Berry 1990, Berry and Sam 1997) would call for an immigrant to neatly fit in one of the four boxes offered in terms of their attitudes toward the culture of their origin and the new adopted culture, the Russian women could simultaneously

be fitted in two: separation and integration. Bakhtin and Epstein (Epstein 1995) present an optimistic model of "transculture" whereby those living in the margins of cultures would benefit the most as they are able to open up to a dialogue with another culture. This Russian form of multiculturalism cannot materialize in Finland, when most Finns refuse to forget the long held prejudices and hostilities towards the Russians in order to enter a dialogue with them. While Lindsay and Booth's (1998) "layering" model accepts immigrant experience as containing uncomfortable contradictions, which certainly coincides with the views of Russian women in Finland, it emphasizes the continuous fluidity of identity. The immigrants of my research demonstrate that their identity has more fixed points and can be described as dialectics instead of endless fluidity. These points remain even over time, if becoming slightly less extreme, as shown by my repeat visits and interviews. Polarity is an adequate concept for characterizing the situation of the Russian immigrant women in Finland, at least for the first generation. Their pain and struggle were obvious even though they tried to focus their attention to the pleasant part of their living in the new country. However, assimilation appears to be the most appropriate model for the second generation as they strive to become accepted as full and equal citizens of Finland.

et), as it is the term most frequently used by the women to

describe themselves and their cultural heritage.

2. Ingrian Finns are the descendants of Finns who moved to Ingria, near St Petersburg, in the 1600s. Many of them experienced oppression under the Soviet system.
3. The desire to return to the homeland is a key feature in the Diaspora model of immigration, the scope of which has widened beyond the Jewish Diaspora to include modern global and transnational networks (Safran 1991; Clifford 1994; Lie 1995). Other scholars suggest that identities are not static but undergo continuous transformation under historical, political and cultural forces (Hall 1990, 1996; Grossberg 1996). Identities express difference not sameness, and space and time are considered crucial variables. However, in my research, I found consistency over time in terms of the identity of the Russian women. According to Hall (1991: 21), "Identity is a structured representation which only achieves its positive through the narrow eye of the negative. It has to go through the eye of the needle of the other before it can construct itself."
4. It is notable that many of the complaints presented in this section of the paper are similar to the complaints of Polish immigrants, as documented by Jaakkola (1994).
5. The unemployment rate in Finland in the early 1990 was highest among immigrants (Jaakkola 1994; Nieminen 1994).
6. The women were aware that Finns suspected them of marrying Finns only to live in an affluent country. Most of the

women sought to refute this stereotype, but some did not (see Marques 1990 for a discussion of the "black sheep" phenomenon).

7. This is in accordance with Lindsay & Booth's (1998) suggestion that identity entails "uncomfortable contradictions" with "only ephemeral solutions."

Bibliography

- Barth, F.** (ed). 1969. *Ethnic Groups and Boundaries*. Boston: Little, Brown and Company.
- Berry, J.W.** 1990. Psychology of Acculturation: Understanding Individuals Moving Between Cultures. In: R.W. Brislin (ed), *Applied Cross-Cultural Psychology*, pp 232–53. Newbury Park: Sage Publications.
- Berry, J.W.** and **U. Kim.** 1988. Acculturation and Mental Health. In: P.R. Dasen and J.W. Berry (eds), *Health and Cross-Cultural Psychology*, pp 207–36. Newbury Park: Sage Publications.
- Berry, J.W., U. Kim, T. Minde** and **D. Mok.** 1987. Comparative studies of acculturative stress. *International Migration Review* 21: 491–511.
- Berry, J.W., Y.H. Poortinga, M.H. Segall** and **P.R. Dasen.** 1992. *Cross-Cultural Psychology: Research and Applications*. New York: Cambridge University Press.
- Berry, J.W.** and **D.L. Sam.** 1997. Acculturation and Adaptation. In: J.W. Berry, M.H. Segall and C. Kagitcibasi (eds), *Handbook of Cross-Cultural Psychology Vol 3 (2nd ed)*, Acculturation and Adaptation pp. 291–326. Boston: Allyn and Bacon.
- Clifford, J.** 1994. Diasporas. *Cultural Anthropology* 9: 302–38.
- Epstein, M.** 1995. *After the Future: Paradoxes of Postmodernism and Contemporary Russian Culture* (A. Miller-Pogacar trans). Amherst: University of Massachusetts Press.
- Grossberg, L.** 1996. Identity and Cultural Studies: Is That All there is? In: S. Hall and P. du Gay (eds), *Questions of Cultural Identity*, pp 87–107. London: Sage Publications.
- Hall, S.** 1990. Cultural Identity and Diaspora. In: J. Rutherford (ed), *Identity: Community, Culture, Difference*, pp 222–37. London: Laurence and Wishart.
- Hall, S.** 1996. Introduction: Who needs "Identity"? In: S. Hall and P. du Gay (eds), *Questions of Cultural Identity*, pp 1–17. London: Sage Publications.
- Huttunen, L.** 1998. Immigrants' Life-Stories: Negotiating between "here" and "there". Paper presented at the Crossroads Cultural Studies Conference, Tampere, Finland, June 28–July 2.
- Jaakkola, M.** 1994. Puolalaiset Suomessa. In: K. Liebkind (ed), *Maahanmuuttajat: Kulttuurien kohtaaminen Suomessa*, pp 128–61. Helsinki: Gaudeamus.
- Jaakkola, M.** 1995. Suomalaisten kiristyvät ulkomaalaisasenteet. *Työpoliittinen tutkimus* 101. Työministeriö. Helsinki: Painatuskeskus Oy.
- Karemaa, O.** 1998. Vihollisia, vainoojia, syöpäläisiä. Venäläisvihan Suomessa, 1917–1923. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Kyntäjä, E.** 1997. *Ethnic Remigration from the Former Soviet*

- Union to Finland – Patterns of Ethnic Identity and Acculturation among the Ingrian Finns. *Yearbook of Population Research in Finland* 34: 102–113.
- Lie, J.** 1995. From International Migration to Transnational Diaspora. *Contemporary Sociology* 24: 303–306.
- Liebkind, K.** 1990. Pakolaisten mielenterveys ja identiteetti. *Suomen Lääkärilehti* 45:3211–16.
- Liebkind, K.** 1994. Vietnamilaisena pakolaisena Suomessa. In: K. Liebkind (ed), *Maahanmuuttajat: kulttuurien kohtaaminen Suomessa*, pp 162–191. Helsinki: Gaudeamus.
- Lindsay, E.** and **M. Booth.** 1998. Transitional Identity and Migrants. Paper presented at the Crossroads Cultural Studies Conference, Tampere, Finland, June 28–July 2.
- Marques, J.M.** 1990. The Black-Sheep Effect: Out-Group Homogeneity in Social Comparison Settings. In: D. Abrams and M.A. Hogg (eds), *Social Identity Theory: Constructive and Critical Advances*, pp 131–151. New York: Springer-Verlag.
- Matinheikki-Kokko, K.** 1991. Pakolaisten vastaanotto ja hyvinvoinnin turvaaminen Suomessa, Sosiaali- ja terveyshallituksen raportti No. 40, Helsinki: VAPK-kustannus.
- Matinheikki-Kokko, K.** 1994. Suomen pakolaisvastaanotto – periaatteet ja käytäntö. In: K. Liebkind (ed), *Maahanmuuttajat: kulttuurien kohtaaminen Suomessa*, pp 82–127. Helsinki: Gaudeamus.
- Nieminen, M.** 1994. Ulkomaalaiset Suomessa. Tilastotietoa Suomen ulkomaalaisväestöstä. Tilastokeskus. Väestö.
- Padilla, A.M.** (ed). 1980. *Acculturation, Theory, Models and Some New Findings*. Boulder, C.O.: Westview Press.
- Phinney, J.S.** 1990. Ethnic Identity in Adolescents and Adults: Review of research. *Psychological Bulletin* 108: 499–514.
- Redfield, R., R. Linton and M. Herzkovits.** 1936. Memorandum of the study of acculturation. *American Anthropologist* 38: 149–152.
- Safran, W.** 1991. Diasporas in Modern Societies: Myths of Homeland and Return. *Diaspora* 1: 83–99.
- Sue, D.W.** and **D. Sue.** 1990. *Counseling the Culturally Different. Theory and Practice*. New York: John Wiley & Sons.
- Tajfel, H.** 1978. *The Social Psychology of Minorities*. New York: Minority Rights Group.
- Tajfel, H.** and **J. Turner.** 1979. An Integrative Theory of Intergroup Conflict. In: W. Austin and S. Worchel (eds), *The Social Psychology of Intergroup Relations*, pp 33–47. Monterey, C.A.: Brooks/Cole.
- Tolvanen, A.** 1994. Immigrants, Minorities and Finland's National Predicament. In: A. Koskiainen (ed) *Historian vähemmistöt – Minorities in History*, pp 67–89. *The Turku Historical Archives* 48, Turku University History Department.
- Virtanen, T.** 1996. They Say: Oh It's a Foreigner Who Made Trouble. *Siirtolaisuus/Migration* 2:10–17.
- Wahlbeck, Ö.** 1996. Diasporic Relations and Social Exclusion: The Case of Kurdish Refugees in land. *Siirtolaisuus/Migration* 4: 7–15.

Suomi College to be Finlandia College

The Suomi College Board of Trustees voted overwhelmingly recently to change the name of the 104-year-old institution to *Finlandia College*. The new name will take effect July 1, 2000, pending approval from the State Board of Education.

The vote came after a great deal of discussion by the Board. Other names under consideration

were Finlandia International University College, proposed by President Dr. Robert Ubbelohde; Finlandia University; and Suomi University.

The Board chose Finlandia College as an option on the Finlandia University theme with plans to revisit "University" as curriculum development continues.

Väinämöinen, sauna ja ugrisiirtolaiset

Suomalaisuuden maastomerkkejä ruotsinsuomalaisessa kirjallisuudessa

Satu Gröndahl

Luetuani Antti Jalavan teoksen *Känslan* (1996) mieleeni jäi elävästi kirjan päähenkilön kuvaus saunomisesta lomamatkalla Suomessa; nimenomaan virke *människan måste få tvätta sig i bastun* ('ihmisen on saatava peseytyä saunassa'). Antti Jalava on Ruotsin tunnetuimpia suomalais-syntyisiä kirjailijoita ja hänet on useimmiten mielletty juuri siirtolaiskirjailijaksi. Lauseen formulointi jäi askarruttamaan minua. Saunomista ei kuvata pelkästään puhdistautumisrituaalina vaan eksistentiaalisena toimintana, jota ilman ihminen ei voi elää. Vaikuttaakin siltä, että Jalava käyttää saunatraditiota sekä siirtolaisidentiteetin kuvaamiseen että laajempien eksistentiaalisten kysymysten hahmottamiseen.

Fil. tri Satu Gröndahl on toiminut pitkään suomen kielen opettajana ja lehtorina Upsalan yliopiston suomalais-ugrilaisien kielten laitoksella. Tällä hetkellä hän on saman yliopiston Centrum för multietnisk forskning -laitoksella projektin "De nya litteraturerna i Sverige" vastuuhenkilö. Projektissa tutkitaan Ruotsin vähemmistö- ja siirtolaiskirjallisuuksia, mm. tornionlaaksolaista ja ruotsinsuomalaisista kirjallisuutta.

Sauna on kuitenkin vain yksi symboli, jonka avulla ruotsinsuomalaiset kirjoittajat käsittelevät identiteettikysymyksiä ja suomalaista taustaansa. Muitakin artikkelini kannalta merkityksellisiä teemoja ruotsinsuomalaisessa kirjallisuudessa on, kuten kansanrunouteen tai suomalais-ugrilaiseen taustaan liittyvät aiheet. Yleismaailmallinen ilmiö siirtolaiskirjallisuudessa on, että myös *naista* käytetään siirtolaisuuden symboliikassa. Ruotsinsuomalaisessa kirjallisuudessa on naista kotimaan ja ehjän identiteetin kuvana käyttänyt ehkä näyttävimmin Antti Jalava. Tukholmassa asuvalle ruotsinsuomalaiselle naiselle kirjan *Känslan* (1996) päähenkilö huomauttaa: "Du blir aldrig mor och hustru eftersom du inte har ett hemland, en åker" (Jalava 1996:90). Kaikkien suomalaisuuteen liittyvien aiheiden kartoittaminen jo 1970-luvun puolivälissä alkunsa saaneessa ruotsinsuomalaisessa kirjallisuudessa on kuitenkin yhdelle artikkelille liian laaja aihe. Artikkelissani keskityinkin vain muutamaan aiheeseen, jotka liittyvät suomalaiseen kansanperinteeseen. Tällä hetkellä ruotsinsuomalaisia nimikkeitä lienee noin kolmisensataa.

Mitä ruotsinsuomalainen kirjallisuus on?

*Ruotsinsuomalaisen kirjallisuuden tai ruotsinsuomalaisen kulttuurin määrittelyyn vaikuttavat – kuten siirtolais- tai vähemmistö-kulttuurien määrittelyyn yleensäkin – yhteiskunnan näkemys näistä ryhmistä, niiden asema ja status ja myös ne taksonomiset piirteet, joiden tällaisia kulttuureja katsotaan kuvaavan. Ruotsinsuomalaisen kirjallisuuden määrittelyssä on usein keskitytty ruotsinsuomalaisten tuottaman kirjallisuuden harrastelijamaisimpaan osaan ja sitä on kuvattu nimenomaan *siirtolaiskirjallisuutena*. Käsitteeseen on yhdistetty 1970-luvun suomalaissiirtolaisten voittopuolisesti työläisperäinen tausta, kirjoittajien suhteellisen vähäinen koulutustaso ja kirjallisuuden siirtolaisuutta käsittelevät teemat.*

Ruotsissa asuvien suomalaisten tai suomalaisperäisten ammattikirjailijoiden kirjoittamat esteettisesti korkeatasoiset teokset on puolestaan useimmiten luokiteltu joko Suomen tai Ruotsin kirjallisuuteen kuuluviksi. Kirjailijoiden esittelyissä tosin mainitaan usein, että heillä on siirtolais-tausta. Kai Laitinen (1991:560)

on kuitenkin esitellyt ruotsinsuomalaisen kirjallisuutta *Suomen kirjallisuuden historia* -teoksessa ja tavallaan hahmottanut sen osaksi suomalaisen kirjallisuuden kaanonin. Myös ruotsalaiset kirjallisuudentutkijat ovat esitelleet amerikanruotsalaisten kirjallista tuotantoa Ruotsin kirjallisuuteen kuuluvana osa-alueena (esim. Williams 1991). On mielenkiintoista nähdä, tuleeko ruotsinsuomalaisten nyt saavuttama vähemmistöasema avittamaan heidän kulttuurinsa kuvausta omana alueenaan myös ruotsalaisen kirjallisuuden kaanonissa.

Suomalaisuus ja ruotsinsuomalaisuus

Ruotsinsuomalaisista on usein sanottu, että heidät erottaa valtaväestöstä itse asiassa vain kieli. Ruotsinsuomalaisessa kirjallisuudessa on kuitenkin piirteitä, jotka mielestäni osoittavat kirjailijoi-

den tietoista pyrkimystä suomalaisuuteen liittyvien symbolien kautta hahmottaa erityisiä ruotsinsuomalaisuuden merkkejä tai symboleja. Kansanrunoudesta peräisin olevat aiheet, suomalaisugrilaisen taustan korostaminen ja saunatradition kuvaaminen eivät välttämättä ole leimaavia koko ruotsinsuomalaiselle kirjallisuudelle, mutta monissa lukemissani teoksissa niitä kuitenkin esiintyy. Näitä aiheita esiintyy toki suomensuomalaisessakin kirjallisuudessa ja tulkinnassa onkin otettava huomioon niiden rakenteellinen osuus ja funktio yksittäisissä teoksissa.

Sherry Ortnerin (1973) mukaan amerikkalaisen kulttuurin *avainsymboleja* ovat esimerkiksi demokratia, kova työ, kilpailu, vapaus, oman valtion ylivoimaisuus muihin valtioihin nähden ja Amerikan lippu. Joillakin symboleilla on Ortnerin mukaan kuitenkin suurempi merkitys kuin toisilla. Avainsymboleilla saattaa myös

olla suuri vaikutus etnisten ryhmien kirjallisuudessa, jonka analysoimiseen näiden symboleiden tuntemusta tarvitaan.

Rajanveto erityisen ruotsinsuomalaisuuden tai suomalaisuuden symbolien välillä ei kuitenkaan ole yksinkertainen. Esimerkiksi Suomen Antropologisen Seuran 1990-luvun alussa järjestämässä seminaarissa, jossa pohdittiin mitä suomalaisuus ja suomalainen identiteetti on, käsiteltiin sellaisia aiheita kuin suomalainen rotu, suomen kieli, shamanismi, puukko, sauna ja karhukultti. On luonnollista, että tällaiset suomalaisuuteen liitetyt teemat ovat kulkeutuneet Pohjanlahden yli ruotsinsuomalaisten kirjoittamaan kirjallisuuteen. Yleismaailmallinen ilmiö on, että kansallisen identiteetin representaatiot liittyvät miltei järjestään miehiin attribuutteihin (vrt. Anttila 1993:132).

Suomalaisen taustan korostaminen saatetaan myös tuoda esiin esimerkiksi nimeämällä runon lyyriinen kertoja suomalaiseksi, kuten Tuija Nieminen Kristofersson tekee. Nieminen Kristofersson käyttää runoissaan myös muita Ruotsissa suomalaisuuteen liitettyjä epiteettejä, esimerkiksi tangoa:

Phinnoi, fenni, fenni, fennoman,
höghus efter höghus står
i terrängen som högtalare,
förstärker sjuttioalets monoton,
hasande tangotakt, någon
blir rasande av avundsjuka,
knuffas vid bordet, sitter tyst vid
bordet, springer, springer,
faller från drömmens branta
rikssvenska kant.

Nieminen Kristofersson
(1995:32)

Eron merkitseminen

Ruotsissa asuvien persialaisten kulttuuria tutkinut Marianne Liljeqvist (1996:38–40) on todennut, että ruotsinpersialaisen kulttuurin tärkeimpiä symboleja ja normeja on *taarof*, tarkasti määritellyt käyttäytymissäännöt, joihin kuuluu mm. kultivoitunut esiintyminen ja kohteliaisuuden osoittaminen. Persialaissyntyisen Fateme Behrosin romaanissa *Som ödet vill* (1997) on lukuisia esimerkkejä persialaisten maahanmuuttajien ja valtakulttuurin kohtaamisesta. Behros kommentoi useasti juuri ruotsalaisten *epäkohteliaisuutta* ja käyttäytymistä, joka kertojan näkökulmasta hahmottuu *epäsosiaalisena*. Toisin sanoen kirjassa kuvataan piirteitä, jotka *erottavat* ruotsalaisen ja persialaisen kulttuurin.

Vuokko Hirvosen (1999:258) mukaan taas saamelaisen kulttuurin keskeisimpiä symboleja on joiku ja joikaaminen, joilla on myös ollut suuri merkitys viime vuosikymmeninä elpyneelle saamelaiselle kirjallisuudelle. Joikujen teemat mutta myös niiden lyyrinen muoto on selvästi jäljitettävissä saamelaisessa nykylyriikassa. Sekä Liljeqvistin että Hirvosen mainitsemat kulttuuriset piirteet toimivat myös eräänlaisina etnisyyden osoittimina kyseisten ryhmien kirjallisessa tuotannossa.

Samalla tavoin voi nähdä ruotsinsuomalaisen kirjallisuuden suomalaisuuteen liittyvien aiheiden ja symbolien kuvaavan ryhmän erityislaatua ja valtakulttuurista erottavia piirteitä. Tällaiset piirteet liittyvät myös oleellisesti ryhmän etnisiteetin ja identiteetin rajaamiseen. Kun henkilö esittää

kysymyksiä kuten ”kuka minä olen”, ”mikä on minulle ominaista” hän voi myös asettaa elämäntilanteensa laajempaan sosiaaliinseen kontekstiin ja pohtia sellaisia kysymyksiä kuin ”ketkä ovat samanlaisia kuin minä” ja ”mikä on meille ominaista”. Kuten etnisyyden ja kielen välistä vuorovaikutusta tutkinut Joshua Fishman (vrt. Fishman 1989:10–11) on maininnut, tällaisten sinänsä yksinkertaisten kysymysten avulla yksilö tai ryhmä voi itse asiassa käsitellä eksistentiaalisia teemoja, kuten (ryhmän) biologista olemassaoloa, olemassaolon jatkuvuutta, kuolemaa, elämäntapaa, maailmankatsomusta ja tietoa kollektiivisesta historiasta.

Sauna – puhdistautumisesta pyhän määrittelyyn

Saunalla on vahvasti symbolinen asema suomalaisuuden edustajana ja niin esine- kuin tapakulttuurinakin sen voi nähdä osana suomalaista identiteettiä. Ruotsinsuomalaisessa kirjallisuudessa onkin lukuisia saunakuvauksia. Erkki Vallenius (1998:104) on verrannut saunaa ja toistuvaa saunomista Mihail Bachtinin *kronotooppiin*. Kronotoopin avulla kirjallisuudessa voi ilmaista ajan ja paikan välistä sidonnaisuutta, joka linkkiytyy temaattisesti merkityksellisellä tavalla. Ruotsinsuomalaisessa kirjallisuudessa saunominen on sidottu kalendariin juhlahyypiin kuten jouluun ja juhannukseen ja se ilmentää mm. kollektiivin sosiaalista aikaa. Ruotsinsuomalaisten saunakulttuurista kirjoittanut Erkki Vuonokari (1997:9–10) korostaa-

kin, että saunominen merkitsee ruotsinsuomalaisille enemmän kuin perinteen ylläpitoa tai seurustelua: se on elämäntyyli ja kollektiivinen rituaali ja liittyy nimenomaan *suomalaisuuden ilmentämiseen*.

Saunakuvausten avulla ruotsinsuomalaisessa kirjallisuudessa piirretään myös rajoja ruotsalaisuuteen. Ruotsalaista saunaa ei arvosteta; ei myöskään ruotsalaisten tapaa saunoa (Vallenius 1998:104). Myös Arto Ahonen (1992:33–34) on novellissaan *Ugrien kultti* käsitellyt suomalaisten saunatraditiota Ruotsissa. Ahonenkin korostaa nimenomaan suomalaisen saunatradition eroja ruotsalaiseen nähden: ”Harmikseni olen tosin todennut, että vaikka sauna onkin jo vakiintunut käsite esimerkiksi täällä Svea-mamman maassa, niin vihdan eli vastan tuntemus on täysin olematon. Sitä ei löydy täkäläisistä saunoista etsimälläkään. Ei edes tiedetä mistä on kysymys [...]”. Antero Pitkäsen romaanissa *Vieraisiin* (1977) sauna rakennetaan suomalaisen kollektiivin eli paikallisen Suomi-seuran voimin. Saunalle annettu nimi, Jukola, kertoo myös saunan arvosta suomalaisuuden symbolina.

Myös amerikkansuomalaisten kirjallisessa tuotannossa on saunakuvauksia. Jane Piirron (1989:180) runossa *Sauna* huomio kiinnittyy englantilaisessa tekstissä käytettyyn suomenkieliseen sanaan *löyly*. Koodin- eli kielenvaihto kertoo sanan erityisestä merkityksestä, jota on korostettu myös kursivoinnilla:

mother throws *löylyä*
on with the ladle
steam rushes from the rocks.

Saunominen, ”löylyttäminen” ja juominen on myös nähty kansallisina rituaaleina, joiden funktioita ovat puhdistautuminen ja transformaatioprosessi, ”alitajuinen sakramentti”, kuten Pertti Anttonen (1993:55) on maininnut. Piiron (1989:181) runo loppuukin mainintaan ”pyhästä” järvestä, jonne saunasta juostaan sekä ”esiesien rituaalista”:

and back to our holy lake
then pop rolls cold cuts
the ritual of our ancestors
ruddy and calm

Myös ruotsinsuomalaisten Antti Jalavan ja Erkki Sirviön tuotannossa on piirteitä, jotka liittyvät saunomisen metafysiisiin ulottuvuuksiin. Jalava liittää lomamatkan saunakuvauksensa kotimaan ja juurien etsintään, mutta siinä on ilmeisesti myös liittymäkohdita saunan kansanomaiseen, rituaaliseen käyttöön, johon nykyäänkin liittyy sekä puhdistautumisen että pyhittämisen funktioita (vrt. Edelsward 1991). Jalava kirjoittaa:

[...] en dag skulle sökandet ta slut och vi ska värma bastun och tvätta varandra och simma ut från bryggan, ut i sjön, och Poika är också där och min morbror, som byggt bastun, ja, han också där och de som hör dit är där och gäster, när sökandet tagit slut.

- En gång, upprepade jag, måste sökandet ta slut, människan måste få tvätta sig i bastun och simma ut från bryggan och simma bredvid den som är älskad, med små vågor som slår mot ansiktet och få skratta av

lycka över att få leva och vara, ren och utlämnad.

Jalava (1996:51)

Saunomisen avulla kirjan päähenkilö saavuttaa tasapainon, paratiisillisen olotilan, ja eksistentiaaliset pohdiskelut saavat vastauksen: *etsiminen on lopussa*, kuten Jalava kirjoittaa. Kuvauksessa tapahtuu eräänlainen transformaatio suomalaisuuden autenttiseen tilaan, jossa on läsnä kokija eli kirjan kertoja, hänen perheensä ja joukko identifioimattomia mutta keskeisiä henkilöitä (*de som hör dit*), ehkäpä aikaisempien sukupolvien edustajia. Esimerkkinä käyttämäni jakso erottuu tyyliältään selkeästi kirjan muusta tekstistä; saunakuvauksessaan Jalava käyttää lyyrisempää sanastoa ja tyyliä kuin muuten. Jaksos merkittävyys romaanin kokonaisrakenteessa korostuu myös toiston ansiosta; paitsi että päähenkilö kertoo tapahtumasta, se toistuu kertovassa osuudessa. Erkki Sirviön romaanissa *Toivon maa* (1997:169) kuvataan saunaa pyhänä paikkana, jonne siirtolaiset lomamatkallaan palaavat: ”[he menevät] Saunaan kuin johonkin pyhäkköön, astellen hartain mielin”. Sekä Jalavan että Sirviön kuvaukset liittyvät tapaan ”pyhittää” kansalliseen identiteettiin liittyviä symboleja (vrt. Korhonen 1993:9). Myös kotimaa voidaan esittää pyhänä ja Sirviö käyttääkin joissain yhteyksissä epiteettiä ”*pyhä Suomi*” vanhasta kotimaasta.

Ruotsinsuomalaiset kirjoittajat tuntuvat itsekkin tiedostavan saunan pyhittämiseen liittyvät konnotaatiot. Ahonen (1992:41) on kirjoittanut värikkään kuvauksen miehestä, jonka saunavihtaa epäillänsä Dubain tullissa huu-

meeksi. Novellin päähenkilö yrittää selviytyä pälkähästä kertomalla tullivirkamiehelle ”suomalais-ugrilaisesta taustastani ja sen taustan tuhatvuotisista perinteistä, mitä tulee saunomiseen ja vastan käyttöön.” Päähenkilö ja arabialainen tullimies tulevat yhdessä siihen tulokseen, että saunavihta on uskonnolliseen rituaaliin kuuluva kulttiesine ja suomalainen saa jatkaa matkaansa.

Kansanrunous ja myyttinen menneisyys

Kansanomaista uskontoa tai ryhmän kollektiivista historian kuvasta käytetään usein kansallisen tai etnisen ryhmän identiteetin muodostumisprosessissa. Vanhat traditiot ”keksitään” uudelleen, mytologiset hahmot tai jumalat herätetään henkiin jne. Ruotsinsuomalaisten kirjallisessa tuotannossa tuntuu nimenomaan *Kalevala* antaneen virikkeitä ryhmän myyttisen menneisyyden kuvaamiseen, mutta kansalliseeposta käytetään myös nykytodellisuuden hahmottamiseen. *Kalevala* on tietysti olennainen osa suomalaista kulttuuriperinnettä – onhan peräti sanottu, että se on suomalainen kulttuuri. Olen myös kuulut useamman ruotsinsuomalaisen toteavan, että itse asiassa suomalaisen kulttuurin erottaa ruotsalaisesta vain se, että ruotsalaisilla *ei ole Kalevalaa*. Toisen kulttuurin tai toiseuden määrittely puutteen kautta on tietysti yleismaailmallinen ilmiö, kuten feministiset tutkijat ovat viime vuosikymmeninä lukuisat kerrat todenneet (vrt. de Beauvoir 1986:12).

Sirviön romaanissa esiintyy myös Väinämöinen, joka ilmestyy teoksen päähenkilöille unessa ja ennustaa tulevia tapahtumia, kuten kaikkitietävä shamaani ainakin. Suomen kieltä kutsutaan *Väinämöisen kieleksi*, mikä liittyy myös suomen kielen myyttiseen menneisyyteen. Väinämöinen ruvettiin mieltämään suomalaisten kantaisäksi viime vuosisadan puolivälissä, jolloin kansanrunous sai suomalaisen identiteetin muodostumisprosessissa tärkeän aseman. Väinämöisen persoonalla on tietysti ollut paljon käyttöä suomensuomalaisessakin kirjallisuudessa. On luultavaa, että Suomessa viime vuosina herännyt uusi kiinnostus kalevalamittaan on tuottanut myös Suomessa kirjallisuutta, jossa vanha shamaani reinkarnoituu mitä moninaisimmissa muodoissa. Onkin muistettava, että symboleilla tai yksittäisillä aiheilla saattaa kirjallisissa teoksissa olla hyvinkin erilaisia tehtäviä. Väinämöinen, Ilmarinen, Ilman immet ja muut kalevalaiset hahmot vilahtelevat Sirviön teoksessa tuon tuosta. Nämä henkilöt liittyvät Sirviön tekstissä useimmiten ylimalleisiin tapahtumiin tai he esiintyvät ”suomalaisen menneisyyden” myyttisinä tai pyhinä hahmoina.

Myyttinen menneisyys on tila tai paikka, jonka kautta nykyaikaa selitetään ja jonka kautta nykyinen olemassaolo ja elämäntilanne voidaan selittää. Myyttinen todellisuus käsitetään alkuperäisemmäksi, ehjemmäksi ja todemmaksi kuin nykytodellisuus, ja sitä voi käyttää nykyisen ajan mittapuuna. Useimmilla etnisillä kollektiiveilla onkin tarinoita omasta myyttisestä menneisyydestään, kertomuksia ryh-

män alkuperästä jne. Usein tällaisilla kertomuksilla on uskonnollinen leima (vrt. Anttonen 1993:34). Suomensuomalaisessa kirjallisuudessa on myös käytetty kansanomaisia uskonnollisia käsityksiä juoniaineiksina, kuten Arto Paasilinna tekee teoksessaan *Ukkosenjumanalan poika* (1984). Paasilinnan teos on kuitenkin sävyllään humoristinen pikaeskiromaani, ja lukijalle on selvää, että henkiin herätettyjä jumalia ja muuta uskonnollista ainesta käytetään ironisoiden. Kansanrunouden aiheiden käyttö on suomalaisessa kirjallisuudessa yleensäkin suhteellisen tavallista. Esimerkiksi Anu Kaipaisen ja Juha Ruusuvooren tuotannossa on esimerkkejä kansanrunouden teemojen reprodusoinnista kaunokirjallisuudessa¹.

Sirviön teoksessa kansanrunouden aiheiden käyttö, ryhmän kollektiivisen menneisyyden kuvaaminen ja rekonstruointi ja tämän menneisyyden limittäminen osaksi siirtolaisten elämää muodostavat eräänlaisen metatason teokseen. *Toivon maassa* kansanomaista mytologiaa ja uskontoa käytetään maailmanselityksenä tai normina, josta käsin nykyaikaa analysoidaan.

Suomalaisella kansanrunoudella saattaa olla useita funktioita ruotsinsuomalaisessa kirjallisuudessa. Nieminen Kristofersson käyttää kansanrunouden henkilöiden nimiä lyriikassaan ikäänkuin suomalaisuuden alluusioina, jotka liittyvät runojen teemaan:

”Placera beräkna antalet år,
ursäkta var har

vi träffats innan i svanskog
tallmo där Tapio kallar
på sitt lodjur en meter från

skidspåret näbbmusspåret
[...]

vid skidspåret svagt som mus-
spåret i mörkrets vargtassar
lons ögontofsar

Kullervo drager ut i kriget igen
med björnklo runt halsen.

Nieminen Kristofersson
(1995:20)

Ruotsinkieliselle yleisölle suunnatussa tuotannossa tällaiset *Kalevalaan* liittyvät teemat saattavat toimia erittäin hyvin; suomalaisen kansalliseepoksen tuntemus Ruotsissa on yllättävänkin laajaa. Jo suomalaiset fennomaanit käänsivät kansanrunoja ruotsiksi ja Björn Collinderin kalevalakäännöksestä tuli sittemmin klassikko. Ei ole sattuma, että vuonna 1999 ilmestynyt Lars ja Mats Huldénin kalevalakäännös myytiin Ruotsissa loppuun muutamassa kuukaudessa. Uppsalassa opiskelleet suomalaiset kuten A. I. Arwidsson ja K. A. Gottlund käyttivät myös kalevalaisia teemoja kirjoittamissaan runoissa. Suomalaisen kansanrunouden käytöllä Ruotsissa asuvien suomalaisten kirjallisessa tuotannossa on siis pitkät juuret.

Yksi *Kalevalan* teemoja on *sanan mahti*, laulaminen ja loitsiminen. Arja Uusitalo on varioinut teemaa:

En gång i tiden var ord heliga.
De hade makt. De verkade under.
Krafter bodde i orden.
I poesin finns det kvar som vi har
räddat för vår tid.

Uusitalo (1986:17)

Sanan mahti on tietysti monissa muissakin kulttuureissa käytetty ilmaisu ja myös kulunut klisee.

Ruotsinsuomalaisen Kirjoittajayhdistyksen johtokunta 1996. Vasemmalta Rainer Ellilä, Marjo Räihä, Inkeri Kuosku, Matti Anttila, Heikki Kotka. Istumassa: Tuija Liiti ja Matti J. Korhonen. – *Satu Gröndahl*.

Uusitalon runo liittyy kuitenkin olennaisesti suomalaisen kansanrunouden, nimenomaan *Kalevalan*, tapaan käsitellä sanaa ylimaallisena ja pyhänä entiteettinä.

Suomalais-ugrilainen tausta

Ruotsinsuomalaisen Kirjoittajayhdistyksen vuonna 1995 järjestämän kirjoituskilpailun ilmoituksessa kehoitettiin leikkillisesti kaikkia ruotsinsuomalaisia, ”ugrisiirtolaisia”, osallistumaan kilpailuun. Ruotsinsuomalaisten nimittäminen ”ugreiksi” kuvastaa omalla tavallaan tietoisuutta omasta erityislaadusta ja tapaa erottautua sekä valtaväestöstä että muista siirtolaisista. Suomalaisuuden ja kansallisen identiteetin liittämisellä suomalais-ugrilaiseen perintöön on juurensa jo viime vuosisadalla, jolloin mm. August Ahlqvist käsitteli eri suomalais-ugrilaisia ryhmiä kaunokirjallisessa tuotannossaan. Suomen itsenäistymisen jälkeisinä

vuosikymmeninä heimoaatteella oli laaja kannatus akateemisissa piireissä (vrt. Gröndahl 1997:67–69). ”Ugrilaisuutta” käytetään myös nykyään suomalaisessa viihdekulttuurissa, televisio-ohjelmien nimissä jne.

Erityisen runsaasti on Tuija Nieminen Kristofersson käyttänyt suomalais-ugrilaisuuteen liittyviä teemoja. Runokirjassaan *Björnboken* (1995) hän kirjoittaa sekä kielisukulaisuudesta että alkuperäisväestöjen elämäntavasta ja yhdistää nämä aiheet nyky-siirtolaisen elämään:

Jag skulle vilja ha svart hår, då hade det varit lättare att tro på ursprunget som heter Volga, som är Ural, som blev en lång vandring, slingrande och enformig som en jojck. Landskapet förändrades med nya dalgångar, en hälgångares breda fot hade trampat upp stigen.

Nieminen Kristofersson (1995:19)

Nieminen Kristofersson on käyttänyt myös karhunpeijaisiin liittyviä symboleja tuotannossaan. Karhunpeijaisia ei ole sinänsä pidetty nimenomaan suomalaisena traditiona, vaan riitti on levinnyt koko arktiselle alueelle ja se kuuluu pohjosiin metsästys- ja pyyntikulttuureihin (Honko & Kuusi 1983:33). Usein karhunpeijaiset on kuitenkin liitetty juuri suomalais-ugrilaisuuteen. Kansallisten tai etnisten ryhmien käyttämien symbolien ei luonnollisestikaan tarvitse välttämättä olla ”autenttisia” tai omaan perinteiseen kulttuuriin kuuluneita. Nieminen Kristoferssonin tapa käyttää karhunpeijaisiin kuuluvia teemoja lienee ruotsinsuomalaisen kirjallisuuden konkreettisimpia esimerkkejä siitä, että oman erikoislaadun hahmottaminen tapahtuu juuri sellaisten symbolien avulla, joiden ei katsota kuuluvan valtaväestölle, johon nähden etnisiä rajoja ensisijaisesti piirretään.

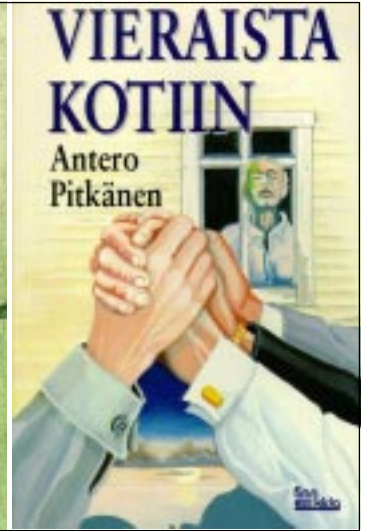
Kuten esimerkiksi Karl-Olov Arnstberg (1984:100) on maininnut, kulttuurimme on kuin suodatin, jonka kautta näemme todellisuuden. Emme voi tehdä eroa ”todellisen” todellisuuden ja omien mielikuviemme välillä. Kulttuuri eri ilmentymineen saa ajan myötä ”objektiivisen” luonteen, jota pidämme itsestäänselvänä.

Muuttuvat identiteetit

Etnisen ryhmän tai vähemmistöryhmän identiteetti ei kuitenkaan ole, kuten identiteetit yleensä, paikallaan pysyvä ja helposti määriteltävissä oleva entiteetti. Toisen polven ruotsinsuomalainen popartisti Markoolio (Marko Lehtosalo) esimerkiksi on

käyttänyt tuotannossaan ironisoit-
den lukuisia suomalaisuuteen lii-
tettyjä stereotyyppioita. *Vi drar till
fjällen* -laulun musiikkivideo on
itse asiassa täynnään suomalai-
suuden symboleja: Suomen lippu
liehuu hiihtomäessä, laulussa kä-
sitellään urheiluun liittyvää tema-
tiikkaa, nimenomaan ruotsalaisten
ja suomalaisten väliseen kil-
pailuun liittyviä aiheita; puhutaan
”suomalaisesta hyökkäyksestä” jne.

Muussakin tuotannossaan
Markoolio korostaa suomalai-
suuttaan, laulujen teksteissä vi-
lahtelevat niin ruotsalaisten tun-
tema Lapin Kulta, suomalaiset ni-
met kuin tangotkin. Hän on myös
monissa haastatteluissa viitannut
taustaansa. Toisen ja kolmannen
polven käyttäessä ruotsia esimer-
kiksi juuri popmusiikissa on tie-
tysti käytettävä muita keinoja
kuin kieltä etnisyyden merkitse-
miseen. Toisaalta on selvää, että
Markoolion käyttämät suomalai-
suuden alluusiot ovat tuttuja
myös valtaväestölle – itse asiassa
voi sanoa, että tämä ruotsalaisen
nuorison suosikki käyttää etni-
syyttään markkinatavarana. Viime
vuosina ovat esimerkiksi sosi-
olingvistit todenneet, että suo-
malaisuus on selvästi saanut posi-
tiivisemman leiman Ruotsin yh-
teiskunnassa kuin aikaisemmin.
Laajemmassa analyysissä siirtola-
iskulttuurien käyttämistä etni-
sistä symboleista olisikin syytä
ottaa huomioon kyseisten ryhmi-
en asema yhteiskunnassa ja sen
kulttuurielämässä. On todennä-
köistä, että monilla muilla etnisil-
lä ryhmillä Ruotsissa ei tällä het-
kellä ole käytettävissään sellaisia
kansallisia tai etnisiä symboleja
kuin suomalaisilla, joiden perin-

nettä pystytään tulkitsemaan laa-
jemmassa kontekstissa kuin oman
ryhmän parissa. Tällainen kak-
soiskommunikaatio kuvastaa tie-
tysti omalta osaltaan suomalaisen
kulttuurin historiallista taustaa
Ruotsissa.

Oman kielen käyttö, vanhan
kotimaan kansalliset symbolit ku-
ten lippu, kansallislaulu jne. ovat
kuitenkin siirtolaisten kirjallisuu-
den ja kulttuurin yleismaailmal-
lista kuvastoa. Esimerkiksi enti-
sestä Jugoslaviasta Vojdovinasta
kotoisin oleva, unkarin kielellä
kirjoittava István Domonkos on
käyttänyt juuri näitä symboleja
unkarinkielisessä runossaan *I
styrbrott*, joka kertoo kodittom-
uuden ja vierauden tunteista
Ruotsissa (vrt. Dugántsy
1998:132–133). Kieliopillisesti
virheellisen unkarin avulla Dom-
onkos kuvaa myös äidinkieltensä
muuttumista eksilissä:

jag vara
jag inte kunna ungersk
leva utland liv
pengar flagga språk

frimärke nationalsång
presidenter generaler

(käännös ruotsiin:
Dugántsy 1998)

Kanadalainen kirjailija Margaret
Atwood (1972:18–19) on puhu-
nut kirjallisuuden merkityksestä
yksilön identiteetille ja painotta-
nut erityisesti sen tärkeää tehtä-
vää ryhmän kulttuurin jatkuvuu-
delle. Kirjallisuus ja kulttuuri ei-
vät heijasta vain maailmaa ja to-
dellisuutta vaan ne ovat laajem-
massa mielessä *mielen maantie-
dettä* ("a geography of the mind").
Kirjallisuus on kuin kartta, joka
näyttää nykyisen todellisuutem-
me ja myös sen, mitä se on ollut;
ilman sellaista karttaa emme tun-
ne itseämme emmekä osaa suun-
nistaa ympäristössämme. Näen-
näisesti triviaalit lausumat, sym-
bolit tai teemat saattavat olla täl-
laisia sielun ja mielen maasto-
merkkejä, jotka toimivat linkei-
nä myyttisen, rekonstruoidun
menneisyyden ja nykytodellisuu-
den välillä.

Kirjoittaja esittää kiitokset Knut ja Alice Wallenbergin säätiölle sekä Wenner-Gren -säätiölle, joiden tuki on tehnyt artikkelin kirjoittamisen mahdolliseksi.

Viitteet

- 1 Mm. Anu Kaipaisen *Kahdesti haudattu* (1993) ja Juha Ruusuvooren *Lemminkäisen laulu* (1999).

Kirjallisuus

- Ahonen, Arto** 1992: Ugrien kultti. *Juurilta versoo. Novelleja ja runoja*. Gagnet.
- Anttila, Jorma** 1993: Käsitykset suomalaisuudesta – traditionaalisuus ja modernisuus. *Mitä on suomalaisuus*. Toim. Teppo Korhonen. Helsinki.
- Anttonen, Pertti** 1993: Pysy Suomessa Pyhänä – Onko Suomi uskonto? *Mitä on suomalaisuus*. Toim. Teppo Korhonen. Helsinki.
- Arnstberg, Karl-Olov** 1984: Analytiska aspekter på kulturbegreppet. *Är lagom bäst? Om kulturmöten i Sverige*. Stockholm.
- Atwood, Margaret** 1972: *Survival, a thematic guide to Canadian literature*. Toronto.
- Behros, Fateme** 1997: *Som ödet vill*. Stockholm.
- De Beauvoir, Simone** 1986: *Det andra könet*. Fjärde uppl. Stockholm.
- Dugántsy Becker, Mária** 1998: István Domonkos – försvunnen poet i djupaste Småland. *Tidskrift om litteratur och konst*. Nr 23/24. Stockholm.
- Edelsward, Lisa-Marlene** 1991: *Sauna as a symbol. Society and culture in Finland*. New York.
- Fishman, Joshua** 1989: *Language and Ethnicity in Minority Sociolinguistic Perspective*. Multilingual Matters 45. Clevedon, Philadelphia.
- Gröndahl, Satu** 1997: *Den ofullkomliga traditionen. Bilden av Ingermanlands kvinnliga runotraditon*. Studia Uralica Upsaliensia 27. Uppsala.
- Hirvonen, Vuokko** 1999: *Saamenmaan ääniä: Saamelaisen naisen tie kirjailijaksi*. SKST 725. Helsinki.
- Honko, Lauri & Kuusi, Matti** 1983: *Sejd och saga. Den finska forn-diktens historia*. Stockholm.
- Jalava, Antti** 1996: *Känslan*. Stockholm.
- Korhonen, Teppo** 1993: Saatteeksi. *Mitä on suomalaisuus*. Toim. Teppo Korhonen. Helsinki.
- Laitinen, Kai** 1991: *Suomen kirjallisuuden historia*. 3. painos. Helsinki.
- Liliequist, Marianne** 1996: *I skuggan av "Inte utan min dotter"*. Stockholm.
- Nieminen Kristofersson, Tuija** 1995: *Björnboken*. Tollarp.
- Ortner, Sherry** 1973: On key symbols. *American Anthropologist* 75. Chicago.
- Piirto, Jane** 1989: Sauna. *Sampo The Magic Mill. A Collection of Finnish-American Writing*. Ed. by Aili Jarvenpa & Michael G. Karni. Many Minnesotas Project Number 5. Minneapolis.
- Sirviö, Erkki** 1997: *Toivon maa*. Pietari.
- Uusitalo, Arja** 1986: *Och klappar kaoset om ryggen*. Solna.
- Vallenius, Erkki** 1998: *Kansankodin kuokkavieraat. II maailmansodan jälkeen Ruotsiin muuttaneet suomalaiset kaunokirjallisuuden kuvaamina*. SKST 692. Helsinki.
- Williams, Anna** 1991: *Skribent i Svensk-Amerika, Jakob Bongren, journalist och poet*. Skrifter utgivna av Avdelningen för litteratursociologi vid Litteraturvetenskapliga institutionen i Uppsala 26. Uppsala.
- Vuonokari, Erkki** 1997: Sauna – ruotsinsuomalaisten koti-ikä-vän asuinsija. *Sauna* 4/1997. Helsinki.

Kylmän sodan loppuminen ja EU-jäsenyys muuttivat Suomen maahanmuuttopolitiikkaa

Tiina Salmio

Kansainvälinen muuttoliike ei ole uusi ilmiö vaan sitä on esiintynyt yhtä kauan kuin ihmiset ovat asuttaneet maapalloa. Ihmiset ovat liikkuneet joko vapaaehtoisesti tai pakon edessä. Maahanmuutto on aiheuttanut hallituksille pitkäaikaisia haasteita pärjätä kulttuurillisessa ja poliittisessa muutoksessa siitä lähtien, kun modernit alueelliset valtiot luotiin ja valtioiden väliset rajat vedettiin (Heisler ja Layton-Henry 1993, 150).

Joukkomuutot valtamerten taakse vähensivät Euroopan väestönkasvua noin viidenneksellä

VTM Tiina Salmio, Turun yliopiston tutkija, valmistelee väitöskirjaa Suomen Akatemian globaalimuutoksen (FIGARE) tutkimusohjelmassa aiheesta "Kahden globaaliongelman keskinäisriippuvuus: ympäristö ja pakolaisuus". Hänen pro gradu -työnsä (1999) "Suomen maahanmuutto ja pakolaispolitiikka 1990-luvulla – maahanmuutto ja pakolaisuus turvallisuusuhkana valtion politiikassa" ilmestyy Turun yliopiston valtio-opin C-sarjassa loppukevällä. Salmio on toiminut Suomen Pakolaisavun luennoitsijana ja kouluttajana vuodesta 1994.

1880–1910, ja Eurooppa pysyi siirtolaisuuden huomattavimpana lähtöalueena aina 1960-luvulle asti (Majava 1991, 112). Toisen maailmansodan aikana noin 60 miljoonan ihmisen uskotaan joutuneen jättämään kotinsa pakon edessä. Sodan jälkeen Länsi-Eurooppa nousi kuitenkin yhdeksi maailman talouden kehittyneimmistä ja tuottavimmista keskuksesta. Merkittävä taloudellinen asema saavutettiin Marshallin suunnitelman sekä Euroopan periferia-alueilta, entisistä siirtomaista ja eri puolilta kolmatta maailmaa tulleiden siirtolaisten avulla. Osa siirtolaisista jäi Eurooppaan, ja osa palasi takaisin kotimaahansa. Sodan jälkeen alkanut muuttovirta ei ole pysähtynyt, vaikka monien Länsi-Euroopan maiden maahanmuuttokontrolli on tiukentunut 1970-luvun puolivälistä lähtien.

Kun 1990-luvulla itä- ja keski-eurooppalaiset kansakunnat vapautuivat kommunismin totalitarismista, lännessä syntyi erilaisia skenaarioita. Aikaisemmin Euroopan kahtia jakaneen rautaesiripun sortuminen mahdollisti kaikkien eurooppalaisten vapaan matkustamisen, jonka pelättiin lisäävän laitonta maahanmuuttoa. (De Lobkowicz 1994, 106.) Eurooppa-

paa koetellut lama sekä turvapaikanhakijoiden ja Eurooppaan haluvien määrän kasvu ovat vaikuttaneet maahantulopolitiikan tiukentumiseen entisestään 1990-luvulla. Pakolaisvirtojen kasvua selitetään usein kylmän sodan loppumisella. Kylmä sodan uskotaan luoneen jonkinlaisen järjestyksen, jonka murentuessa piilossa olleet konfliktit puhkesivat. Sen seurauksena pakolaisten määrä kasvoi.

Kylmän sodan loppuminen, kansainvälisen järjestelmän murros ja Euroopan unionin jäsenyys muuttivat Suomen asemaa ja ulkopoliittista päätöksentekoa. Näillä oli vaikutusta Suomen maahanmuutto- ja pakolaispolitiikkaan. Vuoden 1991 Neuvostoliiton hajoamisen seurauksena maahanmuutto Suomeen kasvoi, koska suurin osa Suomen pakolaisista, joita vuoden 1999 alussa oli 18 292 (Ulkomaalaisviraston tilastot), tuli maahan turvapaikanhakijoina entisen Neuvostoliiton kautta.

Pakolaisuudesta on tullut merkittävä globaaliongelma

Tällä vuosisadalla sekä vapaaehtoinen siirtolaisuus että pakolai-

suus ovat kasvaneet valtavasti. Siten maahanmuutto- ja pakolaisliikkeistä on tullut merkittävä globaaliongelma, jonka ratkaisemiseksi tarvitaan tehokasta kansainvälistä yhteistyötä. Pääosa muuttoliikkeestä tapahtuu kolmansista maista toisiin kolmansiin maihin tai kolmansien maiden sisällä, mutta vain murto-osa muuttoliikkeestä suuntautuu Eurooppaan ja muihin korkean elintason maihin. Ihmiset pakenevat vainoa tai muuttavat uuteen maahan paremman elämän toivossa. Muuttovirrat syntyvät vakavien poliittisten konfliktien, ympäristökatastrofien, taloudellisten erojen, köyhyyden ja monien muiden syiden seurauksena. Kansainvälisten muuttoliikkeiden kasvu johtuu myös globaalien viestintä- ja liikenneyhteysverkostojen kehittymisestä, yritystoiminnan kansainvälistymisestä sekä kaupan vapautumisesta.

YK:n pakolaisasiain päävaltuutetun virasto UNHCR (*United Nations High Commission for Refugees*) suojelee ja avustaa ihmisiä, jotka ovat paenneet sotaa tai vainoa eri puolilla maailmaa. UNHCR:n määritelmän mukaan pakolainen on henkilö, joka oleskelee kotivaltionsa ulkopuolella eikä voi turvautua sen suojeluun, koska hänellä on perusteltua syytä pelätä vainoa rodun, uskonnon, kansallisuuden, poliittisen mieltäpidon tai tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen vuoksi.

Vuonna 1975 UNHCR:n avustamia pakolaisia oli alle kolme miljoonaa, ja vuonna 1983 heitä oli noin 10 miljoonaa. Vuonna 1995 määrä oli noussut 27 miljoonaan. Tällä hetkellä maailmassa on kaikkiaan noin 52 miljoonaa

juuriltaan pois joutunutta, joista noin 30 miljoonaa maan sisäistä pakolaista. Sotaa tai vainoa pakenee 22 miljoonaa ihmistä, joista 12 miljoonaa on YK:n pakolais-toimiston UNHCR:n määritelmän mukaisia pakolaisia. Tämänhetkessä kansainvälisessä järjestelmässä maahanmuutto- ja pakolaiskysymysten ratkaiseminen kansallisessa eristäytyneisyydessä on osoittautunut lähes mahdottomaksi.

Suomeen suuntautuneesta maahanmuutosta

1600-luvulla Ruotsista karkotettiin ensimmäiset romaanit Suomeen. Venäjän vallankumouksen seurauksena Suomeen saapui vuosina 1917–22 yli 41 000 pakolaista, joista 33 500 jäi pysyvästi Suomeen. Vasta itsenäistynyt Suomi oli pohjoismaista ensimmäinen laajamittaisesti pakolaisia vastaanottamaan joutunut maa, huolimatta 1920-luvun taloudellisista vaikeuksista. 1940-luvulla Suomen ulkomaalais- ja pakolaispolitiikkaan vaikutti valtion velvollisuus huolehtia luovutetuilta alueilta saapuneesta siirtoväestä, jonka kokonaisluku oli 530 207. Näistä inkeriläisiä ja itäkarjalaisia oli yli 61 000. Vain pieni osa heistä jäi Suomeen ja noin 5000 henkilöä siirtyi Ruotsiin, koska vuoden 1953 loppuun mennessä Suomi oli palauttanut 54 900 inkeriläistä Neuvostoliittoon. (Komiteanmietintö 1990:46, 82; Kuosma 1990, 118–135; Taipale 1990, 73.) Historiallisesti Suomi on ollut maastamuuttomaa. Ulkosuomalaisten lukumäärä ylittää yhden miljoonan

rajan, kun laskentaperusteena käytetään sitä, että ulkosuomalaisen vanhemmista molemmat tai toinen on syntynyt Suomessa (ks. esim. Laakkonen 1991, 11).

Suomen väestön homogeenisuutta voidaan selittää ainakin kolmella tekijällä. Yhtenä syynä voidaan pitää Suomen maantieteellistä sijaintia, jonka vuoksi Suomi on ollut ”syrjässä” laajamittaisilta muuttoliikkeiltä. Toinen syy löytyy lähimenneisyydestämme, koska sodan jälkeen Suomi joutui keskittämään valtavat voimavarat sodassa menetetyiltä alueilta siirtyneiden ihmisten uudelleen sijoittamiseen. Tämän vuoksi Suomi ei ollut sellaisessa työvoiman tarpeessa kuin esimerkiksi Ruotsi tai Saksa. Kolmanneksi maahanmuuttoa on vähentänyt se, että Suomella ei ole ollut siirtomaita. Tämä on vähentänyt Suomeen kohdistuvaa muuttoa. (Vrt. Perttunen 1995, 1.)

Sodan jälkeinen eristyneisyys

Sodan jälkeisen Suomen olematon pakolaispolitiikkaa johtui siitä, ettei Suomi halunnut vahingoittaa suhteitaan Neuvostoliittoon (Eriksson 1989, 226). Kylmän sodan kaudella Suomen maahanmuutto- ja pakolaiskysymysten käsittely riippui kiinteästi maan ulkopoliitikasta. Suomi oli suljettu maa, jonka maahanmuutto- ja pakolaispolitiikkaa ohjaili ulkopoliittika. (Ks. esim. Taipale 1990, 74–75.)

Siten Suomen eristäytyneisyyttä selitti ainakin osittain asema Neuvostoliiton naapurina. Pakolaisuus liittyi kiinteästi kahtia

jakautuneen maailman aatteelliseen eriytyneisyyteen. Suurimmalle osalle Suomeen hakeutuneista neuvostoliittolaisista loikkareista ei myönnetty turvapaikkaa idänsuhteiden heikkenemisen pelossa, vaikka suomalaiset auttoivatkin salaa poliittisia pakolaisia siirtymään länteen Suomen kautta. Neuvostolokkarit olivat ensisijaisesti poliittinen ongelma, eivätkä humanitaarinen, vielä Suomen YK:n jäseneksi liittymisen jälkeenkin. Vasta vuonna 1983 Mauno Koiviston presidenttikauden alettua Suomi sai ulkomaalaislain, joka huomioi entistä paremmin Suomen vuonna 1968 allekirjoittaman YK:n pakolaissopimuksen (Korhonen 1998, D2.)

Nykyisen maahanmuutto- ja pakolaispolitiikan juuret 1970-luvulla

Suomi oli melko suljettu yhteiskunta toisen maailmansodan jälkeen 1970-luvulle asti, eikä Suomi vetänyt puoleensa maahanmuuttajia. Nykyisen maahanmuutto- ja pakolaispolitiikan alkuna pidetään chileläisten pakolaisten vastaanottoa 1973–77 (Komiteanmietintö 1994:5, 7). Toisena ryhmänä vastaanotettiin vietnamilaisia ”venepakolaisia” vuonna 1979. Seuraava pakolaisryhmä saapui 1983, jonka jälkeen pakolaisia on vastaanotettu sekä kiintiön puitteissa että antamalla turvapaikanhakijoille turvapaikka tai oleskelulupa suojelun tarpeen tai humanitaaristen perusteiden nojalla.

Uusi vaihe Suomen pakolaispolitiikassa alkoi vuonna 1985,

jolloin Suomi teki ensimmäisen päätöksen vastaanottaa kiintiöpakolaisia. Heidän valinnassaan Suomi on huomionnut kansainvälisen pakolaistilanteen aiheuttamat sijoitustarpeet eri maanosissa. Vappu Taipale (1990) kirjoitti muutoksesta seuraavanlaisesti: ”Vedenjakajavuoden 1985 jälkeen kävi ilmeiseksi, että Suomen pakolaisasiain hoidossa oli siirryttävä pitkäjänteisempään ja avoimempaan toimintaan. Ulkopoliittisilla perusteilla tehtyjen yksittäispäätösten, pikkupiirillä toteutettujen pakolaisvalintojen, ad hoc -hallinnon ja maahan tulleiden pakolaisten sielunelämään syventyneiden työntekijöiden aika oli ohi” (Taipale 1990, 77).

1980-luvun puolivälin jälkeen alettiin vähitellen siirtyä pois ainoastaan ulkopolitiikan perusteilla tehdyistä yksittäispäätöksistä. Merkittävä muutos tapahtui myös UNHCR:n työn tukemisessa. Siihen asti Suomi oli osallistunut merkittävään summiin erityisesti YK:n pakolaiskomission UNHCR:n työn tukemiseen, mutta ei ollut osoittanut kiinnostusta vastaanottaa pakolaisia.

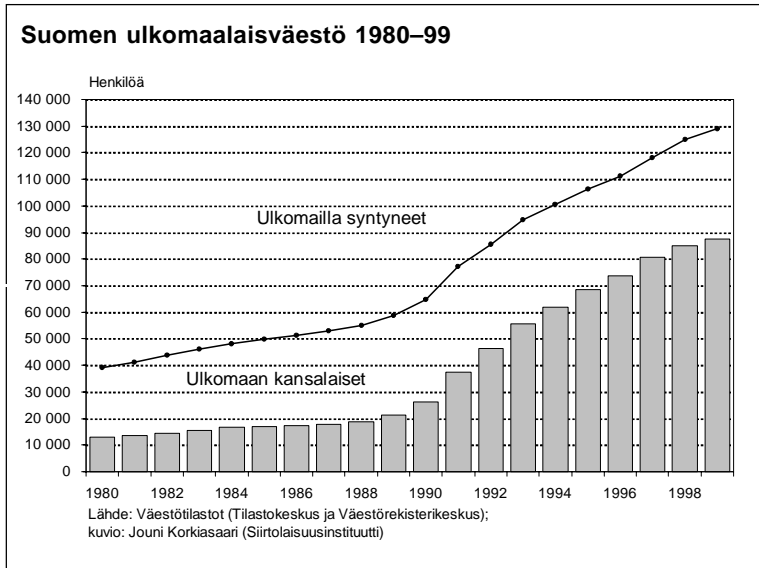
1970-luvun alussa alkanut maahanmuutto on painottunut paluumuuttoon. Suomeen on palannut Ruotsissa asuvia suomalaisia sekä 1990-luvulla Venäjän ja Viron inkerinsuomalaisia. Suomi on muuttunut perinteisesti siirtolaisia lähettävästä maasta maahanmuuttomaaksi. Suomen muuttovoitto oli vuosina 1990–93 jopa 39 000 henkilöä, mikä oli enemmän kuin koko 1980-luvun muuttovoitto (Komiteanmietintö 1994:5, 7). Suomen eristäytyneisyys murtui lopullisesti 1980-luvun lopulla, kun Suomen ulko-

maalaisväestö alkoi kasvaa huomattavasti. Vielä vuonna 1980 ulkomaan kansalaisten määrä Suomessa oli noin 13 000 (ks. esim. Korkiasaari ja Söderling 1998, 8). Vuoden 1998 lopulla ulkomaalaisia oli 85 060, mikä oli 1,65 % väestöstä. Suomen ulkomaalaisten prosenttimäärä on alhaisimpia koko Euroopassa.

Kokonaissuunnitelmallisuus puuttui

Pakolais- ja maahanmuuttopoliitikasta puuttuivat selkeät säännöt, päämäärät ja kokonaissuunnitelmallisuus vuoteen 1997 asti. Vasta vuonna 1988 siirtolaisasiain neuvottelukunnan mietintö sisälsi kattavan siirtolaispoliittisen ohjelman. Johanna Niemi-Kiesiläisen mukaan eräät pakolaispolitiikan sisältöä koskevat linjaratkaisut tehtiin kuitenkin kokonaan ”salaisessa menettelyssä ilman julkistettujen periaatekannanottojen tukea”. (Niemi-Kiesiläinen 1989, 122–123.) Maahanmuutto- ja pakolaispolitiikkaa muotoiltiin siten ilman päättäjien ja viranomaisten yhteistä päätöksentekoa.

Maahanmuutto- ja pakolaispolitiikkaa on suunnattu ulkomaalaislaissa, valtioneuvoston päätöksissä ja hallintokäytännössä (Summa 1994, 139). Suomen ulkomaalaislain säännökset ovat olleet melko avoimia, ja ne ovat jättäneet paljon harkintavaltaa (Kuosma 1997, 5). Maahantulopolitiikan suuntaviivat ovat pitkälti muotoutuneet käytännön lupahallinnossa. Vuoden 1951 Geneven pakolaissopimusta Suomi onkin tulkinnut erittäin ahtaasti

verrattuna muihin Länsi-Euroopan maihin. Tämän voi päätellä turvapaikkaa hakeneiden ja saaneiden vertailutilastojen perusteella. Yleisesti ottaen päätöksenteossa ei ole ollut selkeää linjaa, vaan yksittäiset virkamiehet ovat saaneet runsaasti päätäntävaltaa.

1990-luvulle asti Suomessa ei ollut virallisesti määriteltyä maahanmuutto- ja pakolaispolitiikkaa, vaan se muodostui lainsäädännön, ministeriöiden ohjeiden ja viranomaisten tekemien päätösten pohjalta. Selkeitä pitkän tähtäimen päätöksiä ja poliittisia kannanmäärittelyjä ei tehty, vaan toiminta oli hajanaista ja vailla selkeitä linjoja. (Komiteanmietintö 1997:5, 61.) Idealin politiikan kokonaisuunnitelmällisuus on puuttunut, ja politiikan tavoitteita tai päämääriä ei ole asetettu. 1980-luvun lopulta lähtien on julkaistu useita raportteja, komiteanmietintöjä ja artikkeleita, jotka käsittelevät Suomen maahanmuutto- ja pakolaispolitiikkaa. Niillä on pyritty suuntaa-

maan politiikan linjoja. Periaatepäätösten julkaisusta huolimatta maahanmuutto- ja pakolaispolitiikan muutokset ovat olleet hitaita. Ideaali maahanmuutto- ja pakolaispolitiikka edellyttää kokonaisuunnitelmia ja politiikan tulla olla konkretisoitunutta. Periaatteiden lausuminen antaa vain mahdollisuuden erilaisiin tulkintoihin. (Vrt. Hakovirta 1993, 268–270.)

Kylmän sodan jälkeisellä ajalla maahanmuutto- ja pakolaispolitiikan päätökset eivät ole enää yhtä riippuvaisia ulkopoliitikasta kuin aiemmin, mutta Suomen eristyneisyys kylmän sodan kaudella heijastuu vieläkin maan maahanmuutto- ja pakolaispolitiikkaan. Vasta vuoden 1997 lokakuussa ilmestyi ensimmäinen valtioneuvoston periaatepäätös hallituksen maahanmuutto- ja pakolaispoliittiseksi ohjelmaksi. Sen uskottiin edesauttavan pitkäjänteisen ja tavoitteellisen maahanmuutto- ja pakolaispolitiikan noudattamista, koska selvästi määritelty ja eri

osa-alueet kokonaisvaltaisesti huomioon ottava maahanmuutto- ja pakolaispolitiikka oli puuttunut. (Ks. esim. Virtanen 1997, 5.)

Suomen sulkeutuneisuus ennen 1980-lukua on heijastunut myös hallintokulttuuriin (Komiteanmietintö 1994:5, 39). Maahanmuutto- ja pakolaisasioita käsitellään hajautetusti eri ministeriöiden ja julkisten laitosten alaisuudessa, ja jokaisella ministeriöllä ja hallinto-osastolla on omat tavoitteensa ja vastualueensa (ks. esim. Korkiasaari ja Söderling 1998, 21). Siten maahanmuutto- ja pakolaisasioita hoitava hallinto on toiminut osittain tehottomasti, ilman selvää tuloksellisuutta. Vuonna 1997 ilmentyneessä periaatepäätöksessä hallituksen maahanmuutto- ja pakolaispoliittiseksi ohjelmaksi korostettiin hallinnonhaarojen yhteistyön tiivistämistä, koska siihen asti eri virkamiesten valta on korostunut hallinnonalojen toimiessa itsenäisesti.

Kansainvälisen järjestelmän muutoksen vaikutukset

Suomen asema kansainvälisessä järjestelmässä muuttui 1990-luvulla, mikä on vaikuttanut Suomen maahanmuutto- ja pakolaispolitiikkaan. Suomi ei voi enää tehdä yksin päätöksiä maahanmuutto- ja pakolaisasioissa, koska EU-jäsenyyden ja Suomeen kohdistuvien muuttoliikkeiden myötä Suomen on välttämätöntä luoda omaa, selkeää maahanmuutto- ja pakolaispolitiikkaa. Euroopan unionissa pyritään luomaan yhteistä linjaa. Tuloksellinen yhteistyö edellyttää yksittäisten jäsenvaltioiden selkeitä kan-

toja. Euroopan unionissa tehtävät päätökset suuntaavat tulevaisuudessa Suomen maahanmuutto- ja pakolaispolitiikkaa, vaikka kyseisellä yhteistyöalueella ei olekaan toistaiseksi tehty kovin sitovia päätöksiä. Maahanmuutto- ja pakolaisongelmien globaali luonne tulee vaikuttamaan siten, että niitä tullaan käsittelemään kansainvälisessä yhteistyössä, ei ainoastaan Euroopan unionin päätöksentekojärjestelmässä.

Pakolaisasia oli Suomelle poliittinen kysymys 1970-luvulta 1980-luvun puoleenväliin. Maahanmuutto- ja pakolaispolitiikka, jota ei selkeästi ollut edes olemassa, oli poliittisesti painottunutta. 1980-luvun alkupuolella ulkomaalaispolitiikka muodostui lähinnä vain ulkomaalaisten valvontaa koskevista tehtävistä. 1980-luvun lopulta 1990-luvulle maahanmuutto- ja pakolaispolitiikassa on keskitytty maahanmuuttovirtojen kontrolloimiseen, vaikka myös humanitaarinen näkökulma pakolaispolitiikassa on ollut esillä. 1990-luvulla maahanmuutto on alettu nähdä erityisesti

sisäisen turvallisuuden uhkana, mikä on lisännyt maahanmuutto- ja pakolaispolitiikan kontrollihakuisuutta. Suomen viranomaiset ovat seuloneet Suomeen tehdyt turvapaikkahakemukset niin tarkasti, että hakemusten käsittely on vienyt vuosia. Tämä on ollut turvapaikanhakijoiden etujen vastaista sekä kallista yhteiskunnalle.

Länsimaiden kiristynyt siirtolaisuuspolitiikka uhkaa vaarantaa turvapaikanhakijoiden mahdollisuudet hakea turvapaikkaa Euroopan maista. Pakolaisten vastaanottokyvyistä on huolestuttu, koska monissa Euroopan maissa työttömyys on pysynyt korkeana koko 1990-luvun. Vastanottokyky on kuitenkin paljon parempi kuin monissa kehitysmaissa, mutta eurooppalaisten asenteet pakolaisia kohtaan ovat tiukentuneet. Puhutaan jopa uudesta Berliinin muurista tai Eurooppa-linnoituksesta, jota rakennetaan EU-Euroopan ympärille. Erityisesti kevään 1999 Kosovon kriisi herätti keskustelua selkeämmän maahanmuutto- ja pakolaispoli-

tiikan luomisesta Euroopan unionissa.

Jos EU:n integraatiokehitys syvenee, se ohjaa tulevaisuudessa merkittävästi Suomen maahanmuutto- ja pakolaispolitiikkaa. Tiivistettäessä EU:n yhteistä maahanmuutto- ja pakolaispolitiikka Suomella tulee olemaan keskeinen rooli maantieteellistä syistä. Suomen ja Venäjän välinen raja on Euroopan unionin ulkoraja, ja siten tarkkailua tullaan lisäämään itärajalla jo pelkästään muiden EU-jäsenten painostuksesta. Suomen ja Venäjän välinen elintaso-kuilu on yksi maailman suurimmista. Kuitenkaan muuttopaine ei toistaiseksi ole yhtä voimakas kuin esimerkiksi Välimeren maihin, joiden kautta Euroopan unionin alueelle hakeutuu tuhansia ihmisiä joko pakolaisina tai siirtolaisina Afrikasta ja Lähi-idästä. Gibraltarin salmella hukkuu ja ammutaan vuosittain satoja ihmisiä. Viime vuosina Euroopan unionin maahanmuutto- ja pakolaispolitiikassa kontrolli ja uhkien ehkäisy ovat olleet keskeisessä asemassa.

Kirjallisuus

De Lobkowicz, Wenceslas. (1994) *Intergovernmental Cooperation in the Field of Migration – from the Single European Act to Maastricht*. Teoksessa Monar, Joerg and Morgan, Roger (toim.) *The Third Pillar of the European Union, Cooperation in the Fields of Justice and Home Affairs*. College of Europe. European Interuniversity Press, Brussels, 99–122.

Eriksson, Lars. (1989) *Pakolaiset ja Suomen pakolaispolitiikka*. Teoksessa Kippola, Anna-Kaarina (toim.) *Tuntematon pakolainen*. Painokaari Oy, Helsinki, 217–234.

Hakovirta, Harto. (1993) *Suomen hahmottuva globaalipolitiikka*. Teoksessa Forsberg, Tuomas ja Vaahtoranta, Tapani (toim.) *Johdatus Suomen ulkopolitiikkaan*. Kylmästä sodasta uuteen

maailmanjärjestykseen. *Ulkopolitiikan instituutin julkaisu* ja nro 2. Tammer-Paino Oy, Tampere, 261–299.

Heisler, Martin O. and Layton-Henry, Zig. (1993) *Migration and the Links Between Social and Societal Security*. Teoksessa Wæver, Ole, Buzan, Berry, Kelstrup Morten and Lemaitre, Pierre. *Identity, Migration and the New Security Agenda in*

- Europe. Pinter Publishers Ltd, London, 148–166.
- Komiteanmietintö 1997:5.** Hallitu maahanmuutto ja tehokas kotoutuminen. Ehdotus hallituksen maahanmuutto- ja pakolaispoliittiseksi ohjelmaksi. Maahanmuutto- ja pakolaispoliittisen toimikunnan mietintö. Sisäasiainministeriö. Oy Edita Ab.
- Komiteanmietintö 1994:5.** Suomen pakolais- ja siirtolaisuuspolitiikan periaatteet. Pakolais- ja siirtolaisuusasiain neuvottelukunnan mietintö I. Työministeriö. Painatuskeskus Oy, Helsinki.
- Komiteanmietintö 1990:46.** Suomi ja ihmisten liikkuvuus muuttuvassa Euroopassa. Siirtolaisuusasiain neuvottelukunnan mietintö XIV. Työministeriö. Valtion painatuskeskus, Helsinki.
- Korhonen, Jorma.** (1998) Ystävyyden rajoilla. Julkaisussa Helsingin Sanomat 25.10.1998, D1–2.
- Korkiasaari, Jouni and Söderling, Ismo.** (1998) Finland: From a Country of Emigration into a Country of Immigration. Teoksessa Söderling, Ismo (toim.) A Changing Pattern of Migration and Its Surroundings. The Population Research Institute. Publications of the Population Research Institute, Helsinki, 7–28.
- Kuosma, Tapio.** (1997) Ulkomaalaislaki ja hallintokäytäntö. Lakimiesliiton kustannus. Tammer-Paino Oy, Tampere.
- Kuosma, Tapio.** (1990) Tutkielma. Ulkomaalaiset, pakolaiset, turvapaikanhakijat ja Suomi. Teoksessa Suomen Pakolaispolitiikka – seminaari kansanedustajille. Seminaariraportti pakolaisasiain neuvottelukunnan järjestämästä seminaarista Helsingissä 7.11.1990. Pakolaisasiain neuvottelukunta. Valtion painatuskeskus, Helsinki, 115–142.
- Laakkonen, Risto.** (1991) Kansallisen siirtolaisuus- ja ulkomaalaispolitiikan suuntaviivoja. Julkaisussa Mattila, Heikki S. (toim.) Kohti uutta ulkomaalaispolitiikkaa. Raportti siirtolaisuusasiain neuvottelukunnan seminaarista 11.–12.6.1991. Työministeriö, työympäristöosasto. Hakapaino Oy, Helsinki, 10–17.
- Majava, Altti.** (1991) Nykyiset kansainvaellukset. Julkaisussa Mattila, Heikki (toim.) Kohti uutta ulkomaalaispolitiikkaa. Raportti siirtolaisuusasiain neuvottelukunnan seminaarista 11.–12.6.1991. Työministeriö, työympäristöosasto. Hakapaino Oy, Helsinki, 112–123.
- Niemi-Kiesiläinen, Johanna.** (1989) Pakolaisoikeus. Suomen Akatemian tutkimushanke Oikeuden rajat. Helsingin yliopiston julkisoikeuden laitoksen julkaisuja D:7. Hakapaino Oy, Helsinki.
- Perttunen, Juhani.** (1995) Symposiuminavaus. Teoksessa Koivukangas, Olavi, Korpela, Kalevi ja Narjus Raimo (toim.) 1996. Suomi Euroopassa – maassamuuton uudet ulottuvuudet. Muuttoliikesymposium 1995, Turku 15.–17.11. Siirtolaisuusinstituutti. Typopress Oy, Turku, 1–4.
- Summa, Tarja.** (1994) Pakolais- ja siirtolaispolitiikkaa – kenen ehdoilla? Teoksessa Laukama, Pentti ja Summa, Tarja (toim.) Naapurina lähimmäinen – näkökulmia muukalaisuuteen. Suomen kristillinen rauhanliike- Finlands kristliga fredsrörelse. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä, 130–141.
- Taipale, Vappu.** (1990) Suomen käytännön valmiudet pakolaisten vastaanottoon. Teoksessa Suomen Pakolaispolitiikka – seminaari kansanedustajille. Seminaariraportti pakolaisasiain neuvottelukunnan järjestämästä seminaarista Helsingissä 7.11.1990. Pakolaisasiain neuvottelukunta. Valtion painatuskeskus, Helsinki, 73–84.
- Ulkomaalaisviraston tilastot.** Turvapaikanhakijat 1990–1999. URL: <http://www.uvi.fi/doc/taulukot/turvhake2.html> Otettu 5.4.2000. Päivitetty 29.2.1999.
- Virtanen, Mervi.** (1997) Valtioneuvoston maahanmuutto- ja pakolaispoliittinen ohjelma. Julkaisussa Monitori 4/1997. Työministeriö, maahanmuuttoosasto. Edita Oy, Helsinki, 5.

Helsingin työssäkäynti- alue vetää koulutettua väkeä

Elli Heikkilä ja Sirpa Korhonen

Maassamuutto vilkastui Suomessa 1990-luvun puolivälin jälkeen. Muutto kohdistui erityisesti eteläisen Suomen kasvukeskuksiin, kuten Helsinkiin, Tampereelle ja Turkuun sekä Pohjois-Suomessa Ouluun. Tämän päivän muuttajat ovat usein korkeasti koulutettua ja osaavaa väkeä. Koulutetun työvoiman saataavuus on merkittävä alueellinen kilpailutekijä maamme ja sen alueiden kehityksessä. Alueen kilpailukyky perustuu yhä enemmän sen kykyyn houkuttaa erityisosaamista ja eri alojen ammattilaisia alueelleen ja pitää nykyiset inhimilliset resurssit ominaan.

Yhteispohjoismaisessa tutkimushankkeessa, jota koordinoi Pohjoismaiden ministerineuvoston aluetutkimuslaitos *Nordregio* Ruotsista, selvitetään Pohjoismaiden työmarkkinoiden dynamiikkaa 1990-luvulla. Helsingin alue edustaa yhtä hankkeen yhdeksästä työssäkäyntialueesta Suomessa. Aineistona ovat 16–

74-vuotiaat työikäiset paikallaan pysyjät sekä alueelta ja alueelle muuttajat. Aineisto on ns. virta-aineisto, jossa tarkastellaan yksilöiden tilannetta työmarkkinoilla vuodesta 1996 vuoteen 1997. Helsingin työssäkäyntialueeseen kuuluvat Helsingin lisäksi 18 sitä ympäröivää kuntaa, joiden työllisistä vähintään 10 % käy päivittäin Helsingissä töissä.

Työpaikkojen täyttö

Työpaikkojen täyttöprosessissa 92 % työvoimasta tulee Helsingin työssäkäyntialueelta ja loput muuttoliikkeen kautta. Perusasteen koulutuksen vaativassa työssä 96 % työntekijöistä löytyy paikallisista henkilöistä, kun taas keskiasteen työhön tarvitaan 9 % ja korkea-asteen työhön 11 % työssäkäyntialueen ulkopuolelta. Korkeasti koulutetuilla tarkoitetaan alemman ja ylemmän korkea-asteen tutkinnon eli opisto-, ammattikorkeakoulu- ja korkeakoulututkinnon suorittaneita.

Toimialoittaisessa tarkastelussa suhteessa heikoiten paikallista korkeasti koulutettua työvoimaa löytyy maa- ja metsätalouden sekä kalastuksen alalla, paperi- ja kemianteollisuudessa, koneiden

ja laitteiden valmistuksessa sekä vähittäiskaupan alalla.

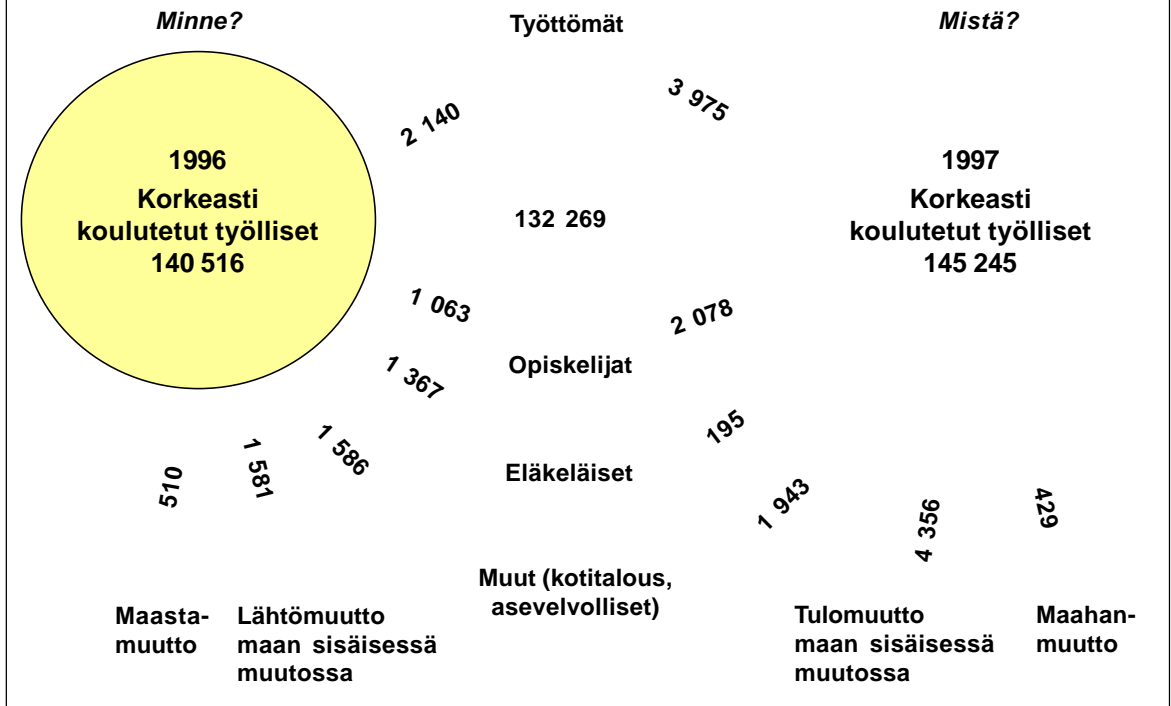
Muuttajan asema työmarkkinoilla

Helsingin työssäkäyntialueelta lähti 15 573 työikäistä vuonna 1996. Työllisiä muutti muualle 6 630 henkeä ja heistä lähes 70 % oli työllisiä muuton jälkeisenä vuonna. Työllisistä työttömäksi joutui 13 %. Poismuuttaneiden työttömien määrä oli 2 372 henkeä ja heistä runsas 30 % työllistyi muuton myötä, lähes 40 % jäi työttömäksi ja 15 % siirtyi opiskelijoiksi. Opiskelijoita muutti 2 790 henkeä ja heistä 38 % työllistyi ja 43 % taas jatkoi opiskeluaan muualla. Muita työvoiman ulkopuolella olevia, mm. eläkeläisiä, varusmiehiä ja kotirouvia, lähtijöistä oli 3 786 eli neljännes.

Tulomuuttajien määrä Helsingin työssäkäyntialueelle oli 24 773 työikäistä vuonna 1996. Tulijoista enemmistö oli työllisiä, 11 776 henkeä, ja heistä 87 % oli työllisiä vuosi muuton jälkeen. Työttöminä oli 5 %. Opiskelijoita oli tulomuuttajista 5 377 henkeä ja työttömiä 4 095 henkeä. Muita työvoiman ulkopuolella olevia

Dosentti, tutkimuspäällikkö Elli Heikkilä ja tutkija, FM Sirpa Korhonen työskentelevät Siirtolaisuusinstituutissa. Hankkeen yhteistyökumppanina on Oulun yliopiston Kajaanin kehittämiskeskus.

Kuva 1. Muutokset korkeasti koulutettujen työllisten määrässä Helsingin työssäkäyntialueella 1996–97 (Aineisto: Tilastokeskus).

oli tulijoista 3525 eli 14 %. Alueelle muuttaneista opiskelijoista 60 % jatkoi opiskeluaan ja 30 % sai työpaikan. Työttömistä muuttajista Helsingin työssäkäyntialueella työllistyi joka kolmas ja työttömyys jatkui neljällä kymmenestä.

Työikäisten muuttotase oli 9 200 henkeä voitollinen vuonna 1996 Helsingin tutkimusalueella. Suurin positiivinen muuttotase on ollut työllisten (+5 146 henkeä) ryhmässä. Seuraavina ovat opiskelijat (+2 587), työttömät (+1 723) ja työvoiman ulkopuolella olevat (+261).

Korkeasti koulutetut

Korkeasti koulutettuja muutti Helsingin työssäkäyntialueelta 3

229 työikäistä ja vastaavasti tulomuuttajia oli 5 927 henkeä, joten alueen muuttotase oli voitollinen 2 698 henkeä vuonna 1996. Työllisiä korkeasti koulutettuja muutti pois 2 091 henkeä, joista 510 oli maastamuuttajaa ja alueelle tuli 4 305 muuttajaa, joista 322 ulkomailta.

Tutkimusalueella hyvin koulutettujen paikallaan pysyneiden työllisten määrä oli 140 516 henkeä vuonna 1996 (kuva 1). Työllisestä työvoimasta on siirtynyt henkilöitä muille pääasiallisen toiminnan sektoreille vuonna 1996, mutta valtaosa paikallaan pysyjistä on ollut työllisenä (94 %) vuonna 1997. Korkeasti koulutettuja on jäänyt myös työttömäksi (1,5 %), mutta heitä on lisäksi siirtynyt opiskelijaksi, eläk-

keelle ja muualle työvoiman ulkopuolelle.

Myös muuttoliike on vienyt työllisiä alueelta pois. Suhteessa eniten on lähdetty terveydenhuollon ja sosiaalipalvelujen (17 %), teollisuuden sekä energia- ja vesihuollon (15 %), koulutuksen (13 %) sekä rahoituksen (11 %) aloilta.

Alueen korkeasti koulutettujen työllisten määrä on ollut 145 245 henkeä vuonna 1997, missä on kasvua 3 % edelliseen vuoteen. Lisäystä on syntynyt siitä, että työttömiä on siirtynyt aktiivirooliin työmarkkinoille, samoin kuin opiskelijoita on siirtynyt työelämään ja alueelle on tullut tulomuuttajia.

Tulomuuttajista on kaiken kaikkiaan työllistynyt vuoden

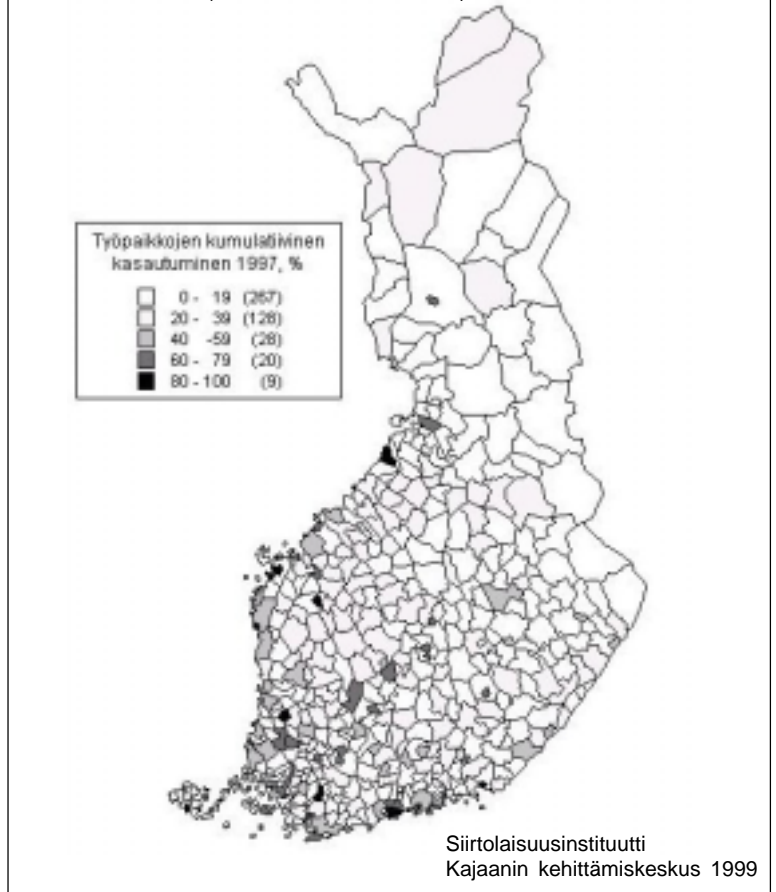
1997 loppuun mennessä 4 785 henkeä. Luku on suurempi kuin työllisten tulomuuttajien vuonna 1996, sillä työllistymistä on tapahtunut työttömillä ja työvoiman ulkopuolella olevilla muuttovuoden jälkeen ja heidät on huomioitu lukuun. Suhteessa eniten osaajia on tullut seuraaville toimialoille: teollisuus sekä energia- ja vesihuolto (17 %), jonka sisällä suurimpana vastaanottajana on ollut sähkötekniisten tuotteiden ja optisten laitteiden valmistus sekä terveydenhuolto ja sosiaalipalvelut (15 %), rahoitus (14 %) ja koulutus (11 %).

Muut koulutusasteet

Keskiasteen koulutuksen omavista paikallaan pysyneistä työllisistä 92 % säilytti työpaikkansa Helsingin tutkimusalueella. Työttömyyden kohtasi 3 % alueella pysyneistä vuodesta 1996 vuoteen 1997. Saman koulutustason työllisistä lähtijöistä kaksi kolmesta oli töissä muuttoa seuraavana vuonna ja 13 % oli työttömänä. Alueelle keskiasteen koulutetuista työllisistä muuttajista 84 % oli töissä vuonna 1997 ja työttömänä oli 5 %.

Perusasteen koulutuksen saaneista Helsingin työssäkäyntialueella asuvista yhdeksän kymmenestä oli edelleen työllisiä vuodesta 1996 vuoteen 1997, ja työttömyyden kohtasi 5 % samana ajankohtana. Lähtömuuttaneista työllisistä joka toinen oli työllinen muuton jälkeisenä vuotena ja joka neljäs oli työtön. Työllisistä perusasteen tulomuuttajista 82 % oli edelleen työllisiä vuonna 1997, kun taas työttömien osuus oli 7 %.

Kuva 2. Työpaikkojen kumulatiivinen jakautuminen kunnittain Suomessa 1997 (Aineisto: Tilastokeskus).

Työpaikat keskittyneet

Työpaikkojen kumulatiivista jakautumista maassamme eli alueellista kasautumista vuonna 1997 kunnittain on tarkasteltu kuvassa 2. Työssäkäyntialueiden ulkorajat on esitetty vahvennettuna. Menetelmässä työpaikat on ensin suhteutettu kunnan asukasluvuun ja kunnat on järjestetty tämän mukaan paremmuusjärjestykseen. Työpaikkojen kumulatiivista summaa on alettu laskea alkaen huonoimmasta kunnasta, kunnes saavutetaan 20, 40, 60, 80 ja 100 % työpaikoista. Alimpaan (huonoim-

paan) luokkaan kuuluu 267 kuntaa. Parhaaseen luokkaan kuuluu 9 kuntaa, joista yksi on Helsingin kaupunki. Seuraavaksi parhaassa luokassa ovat Turku, Tampere, Oulu, Jyväskylä ja Rovaniemi. Rauma sijoittuu keskimmäiseen luokkaan. Toiseksi huonoimmassa luokassa ovat Kajaani ja Lohja. Alueellisesti voidaan siis tarkastella, kuinka monta kuntaa tarvitaan, että saavutetaan 20 % kaikista Suomen työpaikoista.

Tarkasteltaessa Suomen työpaikkoja kunnittain asukasluvun mukaan vuonna 1997 havaitaan, että Helsinki on kaikkien muiden

kuntien yläpuolella sekä asukasluvun (lähes 540 000) että työpaikkojen (noin 315 000) osalta. Sen lisäksi erottuvat Turun, Tampereen, Oulun, Espoon ja Vantaan kaupungit. Nämä kaupungit ovat yli 100 000 asukkaan kunnat Suomessa ja niissä on sen mukaisesti työpaikkoja, 42–58 % niiden asukasluvusta. Suurin osa Suomen kunnista onkin asukasluvultaan ja työpaikkamääriltään pieniä.

Helsinki kasvaa myös tulevaisuudessa

Yhteistä tämän päivän muutto-voittoalueille, joihin Helsinki lu-

keutuu, on se, että ne ovat suuria yliopistokaupunkeja ja lisäksi monipuolisia kaupunkiseutuja. Menestysalueiden taustalla on hyvä asema tietoteollisuudessa ja globaalien tuotannon alueella. Menestyksen perusedellytyksiä ovat tieto, osaaminen, kilpailukyky ja ylikansallinen verkostoituminen.

Tilastokeskus ennustaa Helsingin väestönkasvun jatkuvan huomattavasti pitempään ja voimakkaampana sekä Helsingin ympäryskuntien kasvun hitaammaksi kuin Helsingin omassa ennusteessa. Ennusteiden ero johtuu lähinnä siitä, että Helsingin ennusteessa on huomioitu rakennusmah-

dollisuuksien rajallisuus, joka alkaa rajoittaa väestönkasvua. Tämän seurauksena väestönkasvu hidastuu tuntuvasti viime vuosiin verrattuna. Väestö kasvaa ennusteen nopean kasvun vaihtoehdossa vuoteen 2010 asti, jolloin väkiluku ylittää 585 000. Hitaamman kasvun vaihtoehdossa väkiluku kasvaa hidastuen ja vuonna 2020 Helsingissä olisi 568 000 asukasta (Helsingin kaupungin tietokeskuksen tilastoja 1998:37).

Muuttoliikkeen ja etnisyystutkimuksen MEV-seminaari

pidettiin 9.5.2000 Siirtolaisuusinstituutissa. Esitelmöitsijänä oli Dr. *Marek Kupiszewski* Varsovasta, Puolasta. Hän edusti Institute of Geography and Spatial Organization, Polish Academy of Sciences ja University of Leeds -tahoja.

Marek Kupiszewski toi esiin esitelmässään ”*Migration and Population Dynamics*” sen, että samanniminen hanke on ollut laaja, käsittäen kokonaisuudessaan 20 Euroopan maata. Suomea ovat hankkeessa edustaneet Mauri Nieminen Tilastokeskuksesta ja Elli Heikkilä Siirtolaisuusinstituutista. Maa-kohtaisten analyysien valmistuttua ne ovat saatavilla eri julkaisukanavissa.

”*The Evaluation of Regional Population Projection for the European Union*” -esitelmässään Kupiszewski käsitteli aikaisemmin tehtyjä alueellisia väestöennusteita Euroopan Unionille sekä ennusteiden laatimiseen liittyviä ongelmia. Arvioijat ovat esittäneet ehdotuksia ennustemenetelmien kehittämiseksi.

A Relapse of Karelian Fever

Richard Hudelson, Mayme Sevander

In a series of recently published papers, Alexis Pogorelskin appears to be arguing that the attempt to establish the Karelian Workers Commune in Soviet Karelia, commonly understood as an experiment in utopian communism, is better understood as the product of a Finnish nationalism that has little if anything to do with Communism, Marxism, or socialism.¹ This, or something like this, seems to be at the heart of the "new perspective" Pogorelskin brings to the study of Karelia. In fact, Pogorelskin's new perspective is not altogether clear. In its most extreme forms it seems to be denying any role to communist ideology. In its more reasonable form, it concedes the importance of ideology but insists on the greater importance of nationalism, of a sense of Finnish identity, in accounting for Karelian fever. In her most recent article "Why Karelian 'Fever'?" (published in *Siirtolaisuus-Migration* 1/2000) for example, Pogorelskin concedes that ideological motives were necessary but not sufficient, with Finnish ethnic identity supplying the missing motivating condition.

Richard Hudelson, Ph.D., and Mayme Sevander, Doc. This paper was presented at "First Reading XX," University of Minnesota, Duluth, April 28, 2000.

But there are serious problems even with this more moderate claim. For, even in her latest work Pogorelskin continues to privilege "national" over ideological factors in understanding Karelian fever. Thus, she argues that the "real explanation" for Karelian fever lies in immigrants' Finnish ethnic identity and tells us that "national pride and identity lay at the heart of the recruitment message" that drew North American Finns to Karelia.² This idea that "nationalist" factors outweighed ideological factors is a persistent theme in Pogorelskin's "new perspective." In much of her work this theme is also coupled with an analysis of the primary actors in the Karelian drama that divides these actors into two camps.

We believe this "new perspective" is deeply flawed, that in her determination to maintain the view that the "real explanation" of Karelian fever is Finnish nationalism, Pogorelskin is led to make claims that are patently false, that the two camp model creates divisions that are not real, and that Pogorelskin's new perspective obscures more than it reveals. While we agree with Pogorelskin that Finnish identity was an important aspect of Karelian fever, it does not belong to one camp rather than to another and did not exist in isolation from ideological factors.

At the center of Pogorelskin's argument stand Edvard Gylling, Kustaa Rovio, and Matti Tenhunen. Gylling had been a leader in the Social Democratic Party of Finland before the First World War and the Finnish civil war. Following an agreement with Lenin formed in 1920, Gylling served as the leader of the Autonomous Republic of Karelia which was eventually established within the boundaries of the newborn state. Kustaa Rovio, also a Finn, served as Gylling's second in command in Karelia. Matti Tenhunen, a Finnish-American, served as the first Director of the Karelian Technical Aid Agency, an agency in North America responsible for recruiting North American Finns to come to Karelia.

In making her case that Finnish nationalism was more important than Marxism or Communism for understanding Karelian fever, Pogorelskin advances the following claims: (1) That the Finnish Social Democratic Party, was not Marxist, (2) That Gylling was not a Marxist, (3) That in working to create the Autonomous Republic of Karelia, Gylling, Rovio, and Tenhunen were motivated by Finnish nationalism rather than by any support for Communism or the Soviet Union, and (4) That the emigration of North American Finns to Karelia was more a prod-

uct of Finnish nationalism than communist ideology. We believe that each of these claims is false and that Karelian fever cannot be understood without appreciating its roots in Marxist ideology.

Was the Social Democratic Party of Finland marxist?

Contrary to what Pogorelskin says, there is overwhelming evidence that the Social Democratic Party of Finland was Marxist. Historians of Finland are unanimous in their descriptions of the Finnish party during this time as orthodox Marxist.

Was Gylling a marxist?

Pogorelskin says that Gylling "converted to Marxism belatedly, if not reluctantly, in 1918."³ She also tells us that, "To save Karelia for the Finns, Gylling fabricated a Marxist revolutionary past for himself and maintained a facade of loyalty to the cause of the proletariat, albeit the Finnish one."⁴ There is strong evidence that Pogorelskin is mistaken and that Gylling was telling the truth about his earlier Marxism.

In Berlin where he was exposed to the Marxian socialism of the German Social Democratic Party in 1904, Gylling wrote to friends that he had become a socialist. Upon returning to Finland, in 1905 he joined the Finnish Sdp which was committed to the Marxist Erfurt Program. In 1906, Gylling became editor of a theoretical journal, affiliated with the party, that professed a moderate Marxist standpoint. He also ar-

ranged for, and wrote an introduction for, a Finnish translation of Marx's *Capital*. For over a decade he worked within the leadership core of the Finnish Sdp, a core made up of individuals who Pogorelskin herself identifies as Marxist. And, when, against the best efforts of Gylling and others within the leadership group, the Finnish Sdp resorted to a revolutionary rising, Gylling served as Finance Minister in the "Red" government and the last Chief of Headquarters of the revolutionary Red Guard, justifying his action on the grounds of the necessity of solidarity with the working class.⁵

Did Gylling, Rovio and Tenhunen support Soviet Russia?

In 1918, well before the Karelian experiment began, though Gylling remained loyal to the hope of a parliamentary path to socialism, he wrote a letter to comrades meeting in Moscow, asking to be included as a founding member of the Finnish Communist Party.⁶ This is an action that makes no sense except in the context of a general support for the Bolshevik revolution in Russia.

Pogorelskin depicts Kustaa Rovio as a Finnish radical for whom "communism" meant Finnish Karelia rather than any support for Soviet Russia. But evidence belies this. Rovio had worked in his younger days in metal shops in Petrograd where he learned Russian and joined the Bolshevik faction of the Russian Social Democratic Party. When Lenin was in hiding following the failed Bol-

shevik uprising of July 1917, it was at the home of Kustaa Rovio in Helsinki that he stayed. And, until his death, Lenin remained on close friendly terms with Rovio.⁷ Pogorelskin's claim that for Rovio, Soviet Russia did not matter, is wildly untenable.

Pogorelskin also claims that Matti Tenhunen was more of a nationalist than a communist and claims that Tenhunen was not a strong supporter of Soviet Russia. But Tenhunen had served as an editor of *Työmies*, a Communist Party newspaper published in Superior, Wisconsin, long before he became involved in recruiting North American Finns to go to Karelia, and *Työmies* had been an enthusiastic supporter of the Soviet Union.⁸ Pogorelskin gives us no reason to think that Tenhunen had abandoned his support for Soviet Russia.

In summary, then, there is simply no evidence for Pogorelskin's claim that Gylling, Rovio, and Tenhunen were not supporters of the Soviet Union, and there is overwhelming evidence to the contrary.

Was Karelia more about nationalism than communism?

Pogorelskin argues that for both the leaders and the mass of North American Finns who emigrated to Karelia, Karelian fever had a great deal to do with the role of Finns in the Republic of Karelia. We have no quarrel with this claim. However, we do reject Pogorelskin's claim that this implies a lack of support for Marxism, Communism, or the Soviet Union.⁹

In Finland and North America the Finnish labor movement understood itself both as a movement for national restoration and as a part of the international struggle for communism. When North American Finns sailed for Karelia they undoubtedly took pride in being Finns and looked forward to showing the world what the Finns could do in Karelia. But they also sailed to build in Karelia a workers paradise that would advance the cause of Soviet Russia. The decade long research done by Mayme Sevander with the families of North American Finns who emigrated to Karelia, research involving hundreds of interviews and hundreds of written responses to inquiries, clearly shows the central importance of ideological motives for the majority of these people.¹⁰ Outstanding Finnish researcher, Reino Kero, also gives prominence to the ideological factor in the Red exodus.¹¹

The Special Sector documents

Another point that needs clarification concerns Pogorelskin's use of "Special Sector" documents from the archives of the security agencies of the Soviet Union. She claims that these documents throw new light on what happened in Karelia. The documents include reports of interrogations conducted by Stalin's agents sent to Karelia. They lay the foundations for charges against Gylling, Rovio, Tenhunen and others that later would lead to their arrest and execution. The central charge against these leaders is that they

were Finnish nationalists who were not loyal to the Soviet Union. People who knew Gylling and Rovio found these charges preposterous. What new evidence, then, does Pogorelskin find in these Special Sector documents?

What is truly astonishing about Pogorelskin's use of NKVD (secret police) documents is that she takes the documents as providing credible evidence of the truth of the charges made against Gylling and others upon their later arrest. But, based on what has long been known about the manipulation of evidence in the political trials of the Stalin era, we believe that Pogorelskin's "new perspective" rests on a highly uncritical use of these documents. In her determination to establish her claims that Gylling, Rovio, and Tenhunen were primarily nationalists not committed to Communism, Pogorelskin embraces the dubious findings of Stalin's internal security agents. The Special Sector documents provide no credible evidence for Pogorelskin's "new perspective."

Oscar Corgan

Another figure mentioned by Pogorelskin in her "new perspectives" deserves to be mentioned. Oscar Corgan became Director of the Karelian Technical Aid Agency 1932. In 1934, Corgan and his family sailed for Soviet Karelia. In her "New perspectives," Pogorelskin contrasts the role played by Corgan with the role played by Matti Tenhunen. She argues that while Tenhunen was fundamentally a Finnish national-

ist for whom the fate of Soviet Russia was unimportant, Corgan was a committed Communist with strong loyalties to Moscow. Indeed, she goes on to speculate that Corgan "may" have been "in effect" working for the security apparatus of the Soviet Union. And, noting that Corgan was also murdered by Stalin's agents, she observes that, "if true, Korgan's connection with Moscow did not save him."¹²

Pogorelskin points to the *absence* of early charges against Corgan. It is this that leads Pogorelskin to say that it is *possible* that Corgan worked for Moscow rather than Gylling. Pogorelskin also cites the memoirs of Aino Kuusinen as "suggesting" that Corgan worked for Soviet Security. However historian Martin Rintala, in reviewing Kuusinen's memoirs, makes a point of saying that "caution in accepting her statements is advisable."¹³

Pogorelskin also suggests that there is some significance to the "fact" that while Corgan did work with Amtorg (a Soviet trade agency), Tenhunen did not, taking Tenhunen's refusal to work with the Moscow based Amtorg as a possible indication of his lack of support for Soviet Communism. And where does Pogorelskin find evidence of Tenhunen's refusal to work with Amtorg? Why, in the "Special Sector" reports of Stalin's internal security forces. But why in the world should we take this as a reliable source, especially when there is clear evidence to the contrary? In a 1931 list of directions to emigrants, Tenhunen clearly tells them to buy supplies and equipment through Amtorg.¹⁴

Again, in her eagerness to prove her "two camp" analysis, Pogorelskin is led to rely on very dubious sources and ignore evidence to the contrary. And, further undermining Pogorelskin's view, Aino Kuusinen, whom Pogorelskin offers as evidence to support the two-camp view that Corgan belonged to Moscow rather than Gylling, mentions Edvard Gylling as *supporting* the work of Corgan in North America.

In the end, Pogorelskin's picture of Oscar Corgan is nothing more than a tissue of conjectures, conjectures that overlook a good deal.

Matti Tenhunen and Oscar Corgan both served as Directors of the Karelian Technical Aid Agen-

cy charged with recruiting North American Finns to come to Karelia. Tenhunen and Corgan were very much alike. Both were respected and intelligent men. Both were active in the Communist Party in the United States long before they ever became involved with Karelia. Both were enthusiastic supporters of Soviet Russia. Both worked for *Työmies*, the Finnish language Communist newspaper published in Superior, Wisconsin. Both were highly appreciated speakers. Both were early leaders of the Finnish cooperative movement. They were comrades and friends. Their families were close. Both were murdered by Stalin's agents in the purge of the leader-

ship of the Karelian Finns. And both are buried in the same mass grave in Sandarmokh, where their names and portraits appear together on the same cross. In her effort to paint Matti Tenhunen as fundamentally a Finnish nationalist, who had no real loyalty to Russian Communism, Pogorelskin is forced to ignore Tenhunen's past, to rely on the testimony against him reported by Stalin's security agents, to slander Corgan on the basis of flimsy conjectures, and to ignore the long and close relationship between the two men. In the end Pogorelskin's "new perspective" fails dismally, adding insult and injury to misrepresentation.

Notes

1. Alexis Pogorelskin, "Preface" to L. Hokkanen et. al. *Karelia: A Finnish-American Couple in Stalin's Russia* (St. Cloud: North Star Press, 1992); "Edvard Gylling and the Origins of Karelian Fever," in *The Dividing Line: Borders and National Peripheries* (Renvall Institute Proceedings: University of Helsinki, 1997); "New Perspectives on Karelian Fever: The Recruitment of North American Finns to Karelia in the Early 1930s," *Journal of Finnish Studies* (Dec. 1997) Vol. 1 No. 1 pp. 165–178; "Edvard Gylling and Karelian Fever," (in two parts) *New World Finn* Vol. 1 Nos. 6 and 7 (January and February 2000); "Why Karelian 'Fever'?" *Siirtolaisuus-Migration* Vol. 27 No. 1 (Turku: 2000) pp. 25–
26. See also "Edvard Gylling's Early Career & Formative Influences," on the internet web site constructed by Pogorelskin at <www.d.umn.edu/hist/karelia/formative%20.html>.
2. The quoted phrases are from "Why Karelian 'Fever'?" in *Siirtolaisuus-Migration* 1/2000 (Turku) pp. 25–26.
3. Pogorelskin, "New Perspectives," p. 167. Pogorelskin cites no evidence to support this "reluctantly." A similar claim about Gylling's "conversion" to Marxism in 1918 appears in "Edvard Gylling and the Origins of Karelian Fever" p. 266. There the only evidence for a "conversion" is that Gylling joined the newly formed Finnish Communist Party. But since most of those who joined the worldwide Communist move-
- ment in 1918 had been Marxists before they joined, this fact is no evidence for a conversion to Marxism.
4. Alexis Pogorelskin, "Edvard Gylling and Karelian Fever," (Part II) *New World Finn* Vol. 1 No. 7 (February 2000) p. 11. [italics ours]
5. This picture of Gylling is drawn from Arvo Yläräkkö, *Edvard Gylling: Itä-Karjalan suomalainen rakentaja* (Otava: Helsingissä: 1976) and from Arvo Tuominen, *The Bells of the Kremlin: An Experience in Communism* (Hanover and London: University Press of New England, 1983).
6. Yläräkkö, pp. 161–162.
7. This sketch of Rovio comes from Tuominen, p. 289.
8. Pogorelskin herself notes Tenhunen's work for *Työmies* and

- Työmies'* support for Soviet Russia in her "New Perspectives." She offers no reason to support her claim ("New Perspectives" p. 167) that Tenhunen's support for Karelia "implies" something less than enthusiastic support for Soviet Russia.
9. Pogorelskin, "New Perspectives," p. 167.
 10. Mayme Sevander, *They Took My Father* (with Laurie Hertzel) (Duluth: Pfeifer-Hamilton, nd); *Red Exodus* (Duluth: OSCAT, 1993); *Of Soviet Bondage* (Duluth: OSCAT, 1996); *Vaeltajat* (Turku: Institute of Migration, 2000).
 11. Reino Kero, *Neuvosto-Karjalaa rakentamassa* (Helsinki, 1983), pp. 83-85; "The Role of Finnish Settlers from North America in the nationality question in Karelia in the 1930s," *Scandinavian Journal* (1981); *Suureen Länteen. Siirtolaisuus Suomesta Pohjois-Amerikkaan* (Turku, Institute of Migration, 1996) pp. 274–280.
 12. "New Perspectives," p. 174.
 13. Martin Rintala, *Eastern European Quarterly* Vol. 9 No. 3 (1975) p. 381.
 14. Mayme Sevander, *Of Soviet Bondage*, p. 5.

Suomalaista kulttuuria Saksassa

Saksaan vuonna 1965 muuttanut suomalais-syntyinen *Kaarina Dehls* lahjoitti kansallispu-kunsa Hampurin kansatieteen museolle. Dehls hankki karjalaisen Antrean pukunsa Suomesta vuonna 1968 ja puku on palvellut pitäjäänsä monissa ikimuistoisissa tilaisuuksissa; mm. presidentti Kekkonen Saksan vierailun kunniaksi järjestetyssä juhlassa. Puku on juhlistanut myös lukuisia Hampurin suomalaisen merimieskirkon järjestämiä itsenäisyys- ja joulujuhlia sekä alueen muita Suomi-tapahtumia.

Museum für Völkerkunde Hamburg -museolla on Euroopan suurin kansatieteen ko-koelma. Museon Eurooppa-osaston johtaja, tohtori *Bernd Schmelz*, otti arvokkaan lahjoituksen ja Dehlsin laatiman selostuksen puvun historiasta kiitollisena vastaan.

Kaarina Dehls toimii matkaoppaana Saksassa vieraileville suomalaisille, saksalaisille ja itävaltalaisille matkailijoille. Hänen sydämen asianaan on tehdä Suomea tunnetuksi ja jakaa maastamme tietoa mm. kirjoittamalla lehtiin Suomi-aiheisia artikkeleita. Dehls on tehnyt useita suomalaisuutta kuvaavia lahjoituksia eri museoille Saksassa. Siirtolaisuusinstituutin arkistokokoelmia hän on myös kartuttanut huomattavasti.

Kuvassa Kaarina Dehls pukuineen Hampurin kansatieteen museon portailla. – Kuva: *Eike Dehls*.

Siirtolaisuusinstituutin toiminnasta vuonna 2000

Siirtolaisuusinstituutti jatkaa ja kehittää muuttoliikkeisiin liittyviä tehtäviään.

Toimintakautena Siirtolaisuusinstituutti tehostaa verkostoitumista ja yhteistyötä eri yliopistojen ja aluekehityksestä vastaavien tahojen kanssa ja pyrkii kartoittamaan tutkimushankkeiden rahoitus pohjan laajentamista.

Siirtolaisuusinstituutti kehittää ja parantaa asiakaspalvelujaan etenkin sähköisen viestinnän alueilla, joissa nähdään kasvumahdollisuuksia. Toimintakauden aikana selvitetään myös mahdollisuudet yksityisluonteisten arkistojen arkisto-ohjelman hankkimiseen sekä ryhdytään valmistelemaan arkistoluetteloiden siirtämistä internetiin.

Talous

Siirtolaisuusinstituutti saa varsinaisen toimintamäärärahan opetusministeriöltä ja toimitilan vuokraa vastaavan avustuksen Turun kaupungilta. Lisärahoitusta saadaan julkaisujen myynnistä sekä rekisterin, kirjaston ja arkiston palveluista. Lisäksi instituutti hankkii eri lähteistä rahoitusta tutkimusprojekteille sekä muille projektiluonteisille toiminnoille. Instituutilla on myös kaksi rahastoa: Kaarle Hjalmar Lehtisen rahasto sekä Niilo ja Helen Alhon rahasto. Niiden tuottoa käytetään muuttoliikkeisiin liittyvän tutkimuksen tukemiseen sekä muihin

rahastojen säännöissä mainittuihin tarpeisiin.

Internet-palvelut ja tiedotus

Siirtolaisuusinstituutin omien www-sivujen kautta saa helposti sähköpostiyhteyden instituuttiin. Sivuilta on myös linkkejä muihin alan laitoksiin ja instituutin toimintaan läheisesti liittyviin internet-sivuihin. Sivuilta löytyy mm. kirjaston ja siirtolaisrekisterin tietokannat, Suomen siirtolaisuutta ja maassamuuttoa käsitteleviä tilastoja sekä erilaisia artikkeleita.

Dokumentointi, arkistointi ja kirjasto

Siirtolaisuusinstituutti on koko toimintansa ajan kerännyt ja tallentanut arkistoon ja kirjastoon erilaista suomalaiseen siirtolaisuuteen ja muuttoliikkeisiin liittyvää aineistoa. Tämän lisäksi instituutti on hankkinut tietoja alan aineistojen sijainnista ja saatavuudesta sekä kotimaasta että ulkomailta. Kontaktien luominen, tiedottaminen ja tiedonhau ovat ratkaisevasti parantuneet atk-järjestelmään siirtymisen myötä.

Siirtolaisrekisteri

Siirtolaisrekisterin passiluettelot on viety internetiin. Tietojen siir-

to atk-rekisteriin ainakin passi- ja matkustajaluetteloista sekä ulkoministeriön asiakirjoista on edelleen ensiarvoisen tärkeää rekisterin palveluvalmiuden turvaamiseksi. Myöskin ulkosuomalaisten sanomalehdistä, kalentereista ja kirjallisuudesta koottavan viitetiedoston kehittäminen on rekisterin päätehtävän kannalta olennaista. Rekisterin palveluvalmiuden nostamiseen tähtää myös aineistokartoituksen tekeminen eri puolilla maailmaa olevista vastaavanlaisista rekistereistä.

Tutkimus

Tutkimustoiminnan hankkeet kuuluvat perustutkimuksen ja soveltavan tutkimuksen piiriin. Siirtolaisuusinstituutissa tuetaan ja avustetaan myös tieteellisiä opinäytetöitä, joista monet ovat väitöskirjoja. Soveltavaan tutkimukseen kuuluvat etenkin ministeriöille tehtävät hankkeet sekä aluekehityshankkeet. Tutkimustoiminta on monitieteistä ja yhteistyökumppaneita on niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla.

Käynnissä olevat tutkimukset:

1. Suomen siirtolaisuuden historia
2. Sotalasten historia
3. Haastattelututkimus maahanmuuttajien työhönpääsymah-

dollisuuksista. Erityiskohteen Suomessa asuvat Euroopan ulkopuolelta tulleet maahanmuuttajat ja työnantajat

4. EFMS:n koordinoima TSER-hanke "Effectiveness of National Integration Strategies towards Second Generation Migrant Youth in a Comparative European Perspective"
5. Utbildning för regional konkurrenskraft
6. Tule kylään. Tulomuuttajien sosiaalinen sopeutuminen maaseudulle
7. Kansallinen ja paikallinen identifioituminen suomalaisuuteen ja norjalaisuuteen Paatsjokilaaksossa
8. Amerikka on työmaa – Suomi on kotimaa – Amerikansuomalaisten laulujen identiteettikuva 1900-1930-luvuilla USA:ssa
9. Internal Migration and Regional Population Dynamics
10. Differential Urbanisation Project (DU)
11. Koulun ja kodin kohtaaminen Lohjan kaupungin Tytyrin koulun suomalais- ja maahanmuuttajaperheissä
12. The Maturin of Urban Systems in Developed and Advanced Developing Countries: Causes and Consequences

Julkaisut

Vuoden julkaisuohjelmassa tärkeimpinä ovat Suomen siirtolaisuuden historia -sarjan osat:

- Osa 3: Kari Tarkiainen - Jouni Korkiasaari: Siirtolaisuus Ruotsiin
- Osa 5: Max Engman: Siirtolaisuus Venäjä-Neuvostoliittoon ja Aasiaan

- Osa 6: Jouni Korkiasaari: Siirtolaisuus Eurooppaan

Muita tieteellisiä tutkimuksia, raportteja yms. julkaistaan varojen ja muiden edellytysten sallimissa puitteissa.

Siirtolaisuus-Migration -aika-kauslehti ilmestyy toimintakauden aikana neljä kertaa. Lehti julkaisee sekä suomalaisten että ulkomaisten tutkijoiden ja asiantuntijoiden muuttoliikkeitä, siirtolaisuutta ja pakolaisuutta käsitteleviä artikkeleita suomeksi, ruotsiksi tai englanniksi.

Seminaarit

Muuttoliikesymposium 2000 järjestetään 22.–24.11. Symposiumissa tarkastellaan viisivuotiskausittain maassamuutossa esille tulevia uusia piirteitä ja niiden mukanaan tuomia tutkimustarpeita. Muuttoliikesymposium on instituutin vuoden 2000 tärkein tapahtuma.

MEV-seminaareja järjestetään tarpeen mukaan ja niiden sisältöä pyritään kehittämään instituutin omien tutkijoiden ja muualla samoihin aihepiireihin liittyvien tutkijoiden välisenä keskustelufoorumina.

FinnGrandFest 2000 (16.–18.7.2000) Toronto, Kanada. Amerikansuomalaiset ja kanadansuomalaiset yhdistävät voimansa suureen yhteiseen tilaisuuteen, jonne kutsutaan osallistujia Suomen, Yhdysvaltojen ja Kanadan ohella myös muualta maailmasta. Instituutin edustajat esittelevät tapahtumassa siirtolaisrekisteriä, julkaisuja ja instituutin muuta toimintaa sekä valmistelevat uutta yhteis-

tutkimushanketta nykypäivän amerikansiirtolaisuudesta.

Näyttelyt

Siirtolaisuusinstituutilla on sekä pysyviä että kiertäviä näyttelyitä. Titanic-näyttely ja brasiliansuomalaisen Penedon 70-vuotishistoriasta kertova näyttely ovat uusimmat kiertonäyttelyt.

Henkilökunta

Siirtolaisuusinstituutin johtoryhmään kuuluvat johtaja, tutkimuspäällikkö, hallintopäällikkö, dokumentointivastaava (arkisto, kirjasto ja rekisteri) ja atk-tiedotusvastaava. Muu vakinainen henkilökunta ja heidän lähin toimintalueensa on seuraava: toimistosihteeri/arkistonhoito, kirjastovirkailija, yleishallinto- ja talousasioissa avustava toimistovirkailija sekä instituutin julkaisujen, esitteiden ja muiden vastaavien painotuotteiden taittoon keskittyvä toimistovirkailija. Siirtolaisrekisterissä on kolme toimihenkilöä. Lisäksi instituutissa on erillislisäpalkalla palkattuna vuosittain 2–4 projektitutkijaa ja henkilökohtaisilla apurahoilla toimivia tutkijoita. Instituutti tarjoaa usein myös ulkomaisille vierailijoille tutkijoille mahdollisuuden työskennellä tiloissaan.

Toimitila

Siirtolaisuusinstituutti ryhtyy valmistelemaan muuttoa uusiin tiloihin yhdessä Turun kaupungin ja muiden asiaan liittyvien tahojen kanssa. Tässä yhteydessä ajanmukaistetaan myös instituutin näyttelyt.

Siirtolaisuusinstituutti
Passiluettelohau tulos
* Lisä tiedot sukunimeä klikkaamalla

Sukunimi	Etuimet	Passin pvm.	Syntäika	Kotipaikka	Kohdema
Sola	Stefanus	01.1900	1877	Kansamäki	Amerikka
Sola	Tyyni Eliina	22.06.1912	22.04.1890	Oulunsalo	Ulkomaat
Sola	Wappu	20.06.1902	1883	Ylikemäki	Amerikka
Sola	Elias	30.08.1899	1872	Alavus	Amerikka
Sola	Matts Henriksson	11.05.1899	9999	Kauhajoki	Amerikka
Sola	Brita Aleks	22.12.1897	1875	Lohtaja	Amerikka
Sola	Heikki Viktor Abrahamsson	01.08.1899	1871	Veteli	P-Amerikka
Sola	Maria Elera	01.08.1899	9999	Veteli	P-Amerikka
Sola	Aina Kristina	14.08.1911	11.11.1883	Pagvola	Amerikka
Sola	Aina Kristina Matrit	06.04.1903	11.11.1883	Pagvola	Amerikka
Sola	Amanda Aurora	17.05.1911	28.07.1873	Simo	Amerikka
Sola	Aukusti Esaianp.	21.04.1903	11.01.1885	Kuopio	Amerikka
Sola	Edt	17.05.1911	20.01.1903	Simo	Amerikka
Sola	Fanni Matilda	17.05.1911	12.05.1904	Simo	Amerikka
Sola	Herman Wilhelm	10.08.1910	07.07.1887	Oulainen	Amerikka

Siirtolaisuusinstituutin kotisivujen (www.migrationinstitute.fi) käyttö on ollut vilkasta. Vuonna 1999 sivuilla vieraili yli 50 000 kävijää; siirtolaisrekisterin vienti internetiin on lisännyt kävijämäärää entisestään.

Siirtolaisuusinstituutin Pohjanmaan aluekeskus

Pohjanmaan aluekeskus Peräseinäjoella toimii Siirtolaisuusinstituutin alueellisena palvelupisteenä ja jatkaa siirtolaisuuteen liittyvän aineiston keräämistä Pohjanmaalla. Aluekeskus toimii yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan liittojen, Etelä-Pohjanmaan Työ- ja elinkeinokeskuksen ym. maakunnallisten rahoittajakavien kanssa. Lisäksi eri matkailulliset organisaatiot tulevat toimimaan entistä kiinteämmin yhteistyökumppaneina. Keskuksen toiminnan painopistealueina korostuvat alueellinen tutkimus, koulutus ja kehittäminen.

Henkilökunta

Aluekeskuksessa työskentelevät aluesihteri ja toimistovirkailija.

Apuna käytetään eri oppilaitosten työharjoittelijoita. Keskuksessa työskentelee myös helmikuussa aloitanut siirtolaisuuden kulttuurikeskuksen suunnittelija.

Julkaisut

Vuonna 1998 järjestetyn siirtolaisaiheisen kirjoituskilpailun kirjoituksista julkaistaan kuluvan vuoden aikana *Siirtolaisuusmuistot talteen* -niminen kirja. Teokseen on valittu siirtolaisuutta eri näkökulmista valottavia sekä suomen- että ruotsinkielisiä tekstejä. Kirjan rahoittamiseen on saatu avustusta Svenska Litteratursällskapetilta, Pohjanmaan liitolta ja Svensk-Österbottensiska Samfundetilta.

Muu toiminta

Aluekeskus tuotti kesällä 1999 *Amerikanlesken pennihätät* -tapahtumaviikon yhteistyössä Peräseinäjoen kunnan, yrittäjien ja

kansalaisryhmien kanssa. Erittäin hyvän vastaanoton saaneeseen kesätapahtumaan osallistui parituhatta henkeä.

Tänä kesänä Peräseinäjoen kulttuuritapahtumaviikko järjestetään toisen kerran. Tapahtumaan saadaan myös ulkomaisia vieraita: esiintyjien joukossa on musiikin, laulun ja tanssin taitajia Peräseinäjoen virolaisesta ystävyyskunnasta Kosesta ja Pohjois-Amerikasta. Aluekeskus on mukana tapahtumaviikon järjestämisessä ja tiedottamisessa.

Aluekeskuksessa on aloitettu kansainvälisten iltojen järjestäminen. Helmikuinen Australia-ilta sai mukana olleilta runsaasti myönteistä palautetta. Toukuun kansainvälisen illan teema on Bolivia.

Aluekeskuksessa esillä oleva Titanic-näyttely on kiinnostanut kovasti Pohjanmaan kulttuuritoimijoita, ja näyttelyvarauksia tehty jo lokakuun loppuun saakka.

Kirjat

Knuutila, Jarmo ja Levola, Kari: Sotalapsi ei unohda. Tammi, Hämeenlinna 2000. 183 s.

Käsite ”sotalapsi” syntyi, kun tuhotusta Keski-Euroopasta ja Baltian maista ensimmäisen maailmansodan jälkeen mm. Ruotsiin ja Tanskaan siirretyt lapset myöhemmin muistelivat siirtoaikaansa. Tällöin he käyttivät itsestään nimitystä *kriegskind*. Tanska otti vastaan tuolloin noin 50 000 ja Ruotsi noin 22 000 lasta. Myös Suomi otti silloin vastaan sotalapsia, sillä maahamme saapui vuosina 1919–1925 noin 2 000 saksalaista lasta. 1930-luvulla raivonneen Espanjan sisällissodan aikana kuljetettiin myös lapsia turvaan naapurimaihin, mm. Etelä-Ranskaan. Toisen maailmansodan aikana Englanti lähetti lapsiaan pois sodan jaloista muihin brittiläisen kansainyhteisön maihin sekä Yhdysvaltoihin. Siirrot kuitenkin loppuivat, kun saksalaiset torpedoivat yhden

lapsia kuljettaneen aluksen. Kreikasta siirrettiin sisällissodan aikana vuosina 1945–1949 noin 14 000 lasta eri Itä-Euroopan maihin. Vietnamista siirrettiin vuonna 1975 pari tuhatta lasta Yhdysvaltoihin.

Arviolta 80 000 suomalaista lasta siirrettiin talvi- ja jatkosodan aikana Suomesta turvaan muihin pohjoismaihin, etupäässä Ruotsiin. Kyseessä on maailmanennätys omalla alallaan. Siirrot alkoivat joulukuussa 1939 pian talvisodan puhkeamisen jälkeen, joskin yksityisiä muuttoja Ruotsiin oli jo ennen sitä. Viimeiset lastenkuljetukset Suomesta Ruotsiin tapahtuivat vuonna 1946. Suomalaiset sotalapset ovat nousseet laajempaan tietoisuuteen 1980-luvulta alkaen. Sotalapset itse ovat olleet tässä erittäin aktiivisia. Eri pohjoismaihin on perustettu sotalasten keskusyhdistykset sekä niiden ohella lukuisia paikallisyhdistyksiä. Kemissä paljastettiin vuonna 1997 sotalapsimuistomerkki, samoin Tukholmassa syksyllä 1999. Sotalapset ovat myöskin kokoontuneet Suomessa ja Ruotsissa järjestettyihin yhteispohjoismaisiin tilaisuuksiin, viimeksi Lahteen elokuussa 1999. Heistä on tehty myös televisio- ja radio-ohjelmia sekä Suomessa että Ruotsissa, ja erilaisia sotalapsista kertovia näyttelyitä on pidetty eri puolilla maata. Sotalapsista on kirjoitettu tieteellisiä tutkimuksia sekä kaunokirjallisuutta, ennen kaikkea muistelmia, samoin kuin lukuisia lehtiartikkeleita. Lisäksi maaliskuussa 2000 sai Porin teatterissa ensi-iltansa sotalapsista kertova näytelmä.

Jarmo Knuutilan ja Kari Levolan teoksessa puheenvuoron ovat saaneet itse sotalapset. Kirjaan va-

litut 15 tarinaa kuvaavat suhteellisen tarkoin niitä tuntemuksia ja kokemuksia, joita sotalapset ovat yhteisesti joutuneet aikanaan kokemaan. Rauhanajan idyllin vaihtuminen sodan arkeen saa jokaisessa tarinassa yksilöllisen kuvauksensa. Lukijalle piirtyy melko tarkka kuva sotalapsuuteen liittyneistä eri vaiheista. Ero omasta perheestä ja lähtö ensi kertaa elämässä ulkomaille sotalapsia täynnä olevassa junassa tai laivassa, koti-ikävän täyttämä pitkältä tuntunut matka ja alkuaikojen vierauden tunne uudessa sijoituskodissa ovat kaikkien tarinoiden läpikäyviä teemoja. Melko pian kuitenkin rauhallinen ja vauras ympäristö saa sotalapsen viihtymään, kieli vaihtuu toiseksi ja kotimaa häipyä mielestä melkein kokonaan. Kunnes tulee uusi eron hetki, jolloin moni sotalapsi jopa vasten tahtoaan joutui lähtemään takaisin kotiin Suomeen biologisten vanhempiensa luokse. Edessä oli jälleen sopeutuminen, joka melko usein oli vaikea. Elintaso-ero oli valtaisa, sotinut ja jälleerakennuksen aloittanut Suomi oli köyhä maa. Perhekään ei välttämättä ollut se sama kuin lähtiessä, isä oli ehkä kaatunut rintamalla ja äiti mennyt uusiin naimisiin. Lisäksi kieli muodosti jälleen suuren esteen. Pääsääntöisesti sotalapset joutuivat opettelemaan uudelleen unohtamansa suomenkielen. Moni sotalapsi toteaa kuitenkin ruotsinkielen oppimisen olleen positiivinen seikka myöhemmässä elämässä. Se on auttanut etenkin työpaikan saamisessa. Osa sotalapsista jäi Ruotsiin ja Tanskaan. Siten he ennakoivat sitä myöhempää massasiirtolaisuutta, joka Suomesta sittemmin

oli Ruotsiin 1960-luvulla ja 1970-luvun alussa.

Kirjan alussa olevan suppean historiallisen johdannon ja lopun kronologian avulla lukija pystyy melko hyvin sijoittamaan tarinat oman aikansa viitekehykseen. Joiltain osin tarinat jäävät hieman ilmaan, mm. kaikissa tarinoissa ei kosketella paluuta takaisin Suomeen tai lähtöpaikkakunta jää epäselväksi. Toisaalta tällainen epätasaisuus on muistitiedon kyseessä ollen ymmärrettävää, etenkin kun kohteena ovat lapsuusajan tapahtumat. Liiallinen tunnepitoisuus on onnistuttu välttämään, eikä ole sorruttu yksilöhistorialliseen sentimentaalisuuteen. Kuvitus palvelee hyvin kirjaa. Nykypäivän kuvat sotalapsista kertovat etenkin nuoremmille lukijoille, ettei menneisyys ole pelkkää historiaa, vaan myöskin kiinteä osa tätä päivää. Toisaalta kirjan loppuluvussa sorrutaan tarkastelemaan sotalapsi-ilmiötä aivan liikaa nykypäivän silmin ja tämän ajan näkemysten kautta. Sotalasten kohdalla on muistettava, että valtio taisteli koko ajan olemassaolostaan. Silloin kaikki keinot tämän onnistumiseksi oli löydettävä ja käytettävä. Lähettämällä lapset ulkomaille saatiin helpotettua kotirintaman paineita ja äitien taakkaa. Jälkiviisuus ja ilmiön myöhempi mystifiointi eivät lainkaan auta ymmärtämään historiallista prosessia sen kaikissa muodoissaan.

Konkreettisesti suomalaisten sotilaiden kokemukset uusiutuivat vuonna 1997, kun Saksasta alettiin palauttaa entisen Jugoslavian alueelle niitä lapsia, jotka oli siirretty Saksaan turvaan sodalta. Heidät oli sijoitettu saksalaiseen

lastenkotiin ja he olivat jo ehtineet saksalaistua. Heitä haastateltaessa kävi ilmi, miten lapset kokivat kotimaansa ja Saksan välisen elintasoeron vaikeana asiana. Kotiinpaluu ei ollutkaan helppo asia. Osa näistä lapsista oli myös unohtanut oman äidinkielen ja useimmat kulttuurinsa. Suomalaisen sotilaiden kokemusten esille tuominen auttaa meitä osaltaan ymmärtämään nykyhetken konfliktien uhreja.

Sotilaiden aktiivinen esilletulo on osa sitä kehitystä, jossa Suomen viime sotia tutkitaan myöskin naisten ja lasten näkökulmasta. Sotien aikaa voidaan nykyään myös historiantutkimuksessa tarkastella avoimemmin kuin vähän aikaa sitten, mitä kuvastaa mm. viime aikainen keskustelu talvisodan loppuvaiheista. Lisäksi sotilaiden tutkimuksessa yhdistyvät itsenäisyyden saavuttamista ja sen puolustamista korostaneet sota- ja poliittinen historia, sekä suomalaisen hyvinvointivaltion kehityksen myötä entistä keskeisemmäksi noussut sosiaalishistoria. Sotilaidet ovat myös eläviä todisteita siitä avustustoiminnasta, joka etenkin Ruotsissa syntyi Suomea kohtaan varsinkin talvisodan aikana. Sotilaiden tutkimuksen yhteydessä muistitiedon keräämisen osuus on keskeinen. Nyt julkaistu muistelmakirja palvelee tätä tarkoitusta myöskin kuvilla sotilaiden sekä heidän äitiensä lähettämistä kirjeistä ja korteista. Kirjan kantavana sanomana on selviytyminen tilanteesta kuin tilanteesta, aivan kuten eräs haastatelluista toteaa: ”Itsenäistyminen tuli hirveän varhain, enkä ole osannut pelätä minkäänlaisia tilanteita”.

Heikki Salminen

Arno Tanner: Keski- ja Itä-Euroopan romanit. Historia, yhteisöt ja nykyolot. Ulkomaalaisviraston julkaisuja 2. Edita, Helsinki, 2000. 185 s.

Romaneille on Euroopassa monta nimitystä, joilla niputetaan yhteen eri syistä järjestäytyneen yhteiskunnan ulkopuolisina pidettyjä, usein kiertelevää elämää viettäviä muitakin ihmisryhmiä, jotka eivät välttämättä ole rodullisesti tai kulttuurisesti missään yhteydessä toisiinsa. Kirjoittaja tarkastelee romaniväestönä sellaiseksi leimattuja tai sellaisina itseään pitäviä erilaisia ryhmiä, joilla on yhteisiä nimittäjiä historiasaan. Romanisukujen kulttuuriperinteiden ja jonkin romanikieleen murteen tuntevien isovanhempien jälkeläiset voidaan katsoa romaniheimojen mosaiikkiin liittyviksi.

Romanien integroinnin esteenä on ollut ennenkaikkea se, että heiltä on puuttunut mahdollisuus korkeatasoiseen koulutukseen. Romaniperheet eivät ole yleensä

halunneet lähettää lapsiaan valtaväestön kouluihin pelätessään lastensa menettävän siellä romanidentiteettinsä. Romanit ovat kuitenkin nykyisin alkaneet ajatella, että he tarvitsisivat identiteettinsä tukemiseksi koulutettuja romaneja – ennen kaikkea opettajia.

Nykyisen syrjinnän ja rassistien rikosten lisäksi romanien synkkään historiaan on kuulunut pakkoassimilaation yrityksiä, väestön pakkosiirtoja, karkotuksia sekä vaino- ja tuhoamiskausia. Vuonna 1556 kiellettiin silloisen Unkarin alueilla romanien ”hukkuttaminen”. Romanianlainen kenraali Antonescu sanoi puheessaan vuonna 1941 natsi-Saksan rotuoppien hengessä, että ”hiiriä, rottia, variksia, mustalaisia ja juutalaisia” sai tappaa joutumatta vastuuseen.

Ovelat poliitikot ovat aina osanneet käyttää vähemmistöjä syntipukkeina, joihin kansan katkeruutta huonosta asemastaan kohdistetaan poliitikkojen sijasta. Ihmisen yleinen primitiivireaktio on erilaisten vähemmistöjen syyllistäminen vaikeuksista, jotka johtuvat huonoista sosiaalipoliittisista päätöksistä ja käytännöistä.

Romanien elämäntyyli ja rikoskierre tekevät heistä helpon syntipukkikohteen, jota valtaväestön syrjäytyneetkin voivat katsoa tuomitsevasti alaspäin. Ennakkoluuloja ei voi poistaa lakiteitse, ja niinäkin aikoina, jolloin romanit ovat ansainneet kohtuullisesti perinteisillä ammateillaan, heihin on kohdistunut erilaisuudesta johtuvaa kaunaa ja halveksuntaa.

Romanit käyttänevät suojamekanismina omaan erilaisuuteensa pätäytymistä. Se lienee yksi syy

sihen, että monet heistä ovat haulttomia integroitumaan valtaväestön keskuuteen. Niiden kohdalla, jotka halusivat parempaa tulevaisuutta itselleen ja lapsilleen, on suurimpana ongelmana työttömyys ja sen aiheuttama köyhyys. Köyhyys lisää rikollisuutta, joka taas kasvattaa ennakkoluuloja ja siten vähentää työnsaantimahdollisuuksia. Nykyajan noidankehämekanismi pitää syrjäytyneet syrjässä, koska useissa maissa on mahdotonta saada työtä, ellei ole asuntoa, ja mahdotonta saada asuntoa, ellei ole työpaikkaa. Esimerkiksi nykypäivän Slovakiassa ei saa henkilötodistusta ellei ole asuinpaikkaoikeutta – eikä sosiaalitukea saa ellei ole henkilötodistusta. Epävirallisissa romaninyhteisöissä asuvat ja asuntonsa menettäneet eivät näin saa tarvittavia dokumentteja.

Euroopan unionin jäsenyystoiveiden myötä Keski- ja Itä-Euroopan maiden romanien aseman kohtamiseen alettaneen etsiä keinoja. Tätä toivoo myöskin näistä maista lukuisia turvapaikkaa hakeneita romaneja vastaanottanut Suomi. Turvapaikanhakuun johtanut romanien elämäntilanne kyseisissä maissa sekä heidän kansalliset ja kansainväliset organisaationsa esitellään Tannerin kirjassa selkeästi.

Euroopassa ei siis ole tavoiltaan, kieleltään ja perinteiltään yhtenäistä romanikansaa, ei ole romanivaltiota tai -aluetta, eivätkä romanit ole järjestyneet kokonaisuudeksi tai yhtenäiseksi globaaliksi romanioorganisaatioksi, mikä tekee Keski- ja Itä-Euroopan eri valtioiden romanien historian ja nykytilanteen kartoittamisen erittäin hankalaksi ja vaativaksi.

Arno Tanner on onnistunut siinä loistavasti luoden tietolähteen, josta kaikki asiasta kiinnostuneet voivat nyt saada tukevaa faktaperustaa ennakkoluulojen ja romanttisten mielikuvien sijaan.

Taimi Sainio

Oiva W. Saarinen: *Between a Rock and a Hard Place. A Historical Geography of the Finns in the Sudbury Area.* Wilfrid Laurier University Press, Waterloo, Ont. 1999, 328 s.

Kanadan Ontariossa sijaitseva Sudbury ja sen ympäristö oli suomalaisille siirtolaisille kirjan kuvailevalla otsikolla ilmaistuna kova paikka, jossa oli kovaa kalliota (lue kuparia tai nikkeliä) ja vaikeat olosuhteet. Työ oli raskasta, ympäristö toisenlainen kuin suomalainen tavallinen maaseutuyhteisö, josta siirtolaiset yleensä lähtivät. Saarinen on tehnyt merkittävän työn kootessaan noin sadan vuoden ajalta hyvin

monipuolisen teoksen Sudburyn alueen suomalaisasutuksen vaiheista.

Oiva Saarinen esittää perusteellisen maantieteellishistoriallisen selvityksen maailman suurimpana kuparikaivosalueena tunnetun Sudburyn suomalaisten historiasta. Sudbury on Toronton, Vancouverin ja Thunder Bayn jälkeen suomalaisväestöltään seuraavaksi merkittävin suomalaiskeskus Kanadassa. Vuoden 1996 väestönlaskennassa siellä oli yli 6000 suomalaisperäistä asukasta. Sudburyn alueella suomalaiset ovat vuosikymmenten ajan olleet englantilaisten ja kanadanranskalaisten jälkeen seuraavaksi suurin, tosin selvästi luvultaan pienempi väestöryhmä. Lähinnä verrattavia siirtolaisryhmiä ovat olleet puolalaiset ja ukrainalaiset. Sudburyn suomalaisten historia aloitetaan vuodesta 1883. Aluksi asutus keskittyi pienempiin alueen keskuksiin kuten Copper Cliffiin, mutta 1920-luvulta lähtien, ja varsinkin toisen maailmansodan jälkeen juuri Sudburystä lähiseutuineen tuli tunnettu suomalaisten ”pesäpaikka”.

Sudburyn suomalaisten historiakirja on sisällöltään ja käsitteilytavaltaan monipuolinen ja kattava. Laajuus on ehkä myös kirjan ongelma, koska se tietyllä tavalla toistaa asioita vain hieman eri näkökulmaa eri kohdissa käyttäessään. Kirja on kattava, vaikka luonnollisesti painotuksista voisi olla hieman eri mieltä. Erityisesti jäin kaipaamaan selkeämpää käsitteilyä 1940-luvun lopun ja 1950-luvun siirtolaisuudelle, joka oli osittain vahvasti poliittista. Tuolloin monet karjalaiset jatkoivat evakkomatkaansa Kana-

daan. Vai olisiko niin, että vain harvat heistä päätyivät Sudburyn seudulle?

Kirja jakaantuu kuuteen osaan. Taustaltaan Saarinen on maantieteilijä, mutta hän käyttää hyvin laajaa näkökulmaa, painottaa vahvasti historiallisia selittäjiä ja myös sosiologisia selitystapoja. Kirjan ensimmäinen osa käsittelee yleisesti siirtolaisuutta ja suomalaisten sijoittumista Kanadaan. Toisen osan päätavoite on maantieteellinen tarkastelu ja alueellisen muutoksen pitkän linjan analyysi. Saarinen liittyy eräiden muiden suomalaisten kyliä ja kaupunginosia selvittelleiden maantieteilijöiden joukkoon (esim. Arnold Alanen, Matti Kaups) esitellessään tonwshipien tieverkostoja, joiden varrella on ollut suomalaisia talonomistajia, yhdistystaloja ja muita etnisten kaupunkien tai enklaavien tunnusmerkkejä. Tiedot näihin karttoihin on saatu lähinnä maanomistusta rekisteröiviltä viranomaisilta.

Tämän jälkeen painopiste siirtyy muihin kuin maantieteellisiin selittäjiin. Kirjan kolmas osa tarkastelee ”isojakoa” (Great Dive) radikaaleihin ja oikeistolaisiin. Tässäkin yhteydessä saadaan merkittävää tarkennusta kyseisen suhteen historiasta ja sen erityispiirteistä Sudburyssa. Saarinen toteaa, että radikalismi on suhteessa ollut paljon vahvempi erityisesti siksi, että se juurtui aikaisemmin, lähinnä 1920-luvun alussa. Kirkollinen toiminta vakiintui kymmenkunta vuotta myöhemmin. ”Kovan paikan” työolot loivat otollisen maaperän radikalismille vahvuudelle. Aiheet, joita Saarinen tässä kirjan laajimmassa osassa selvittää, ovat alan tutkijoille

tuttuja, mutta paikallisen värin tuominen ja tietojen tarkentaminen on ansiokasta. Erityisen vähän on aiemmin tutkittu toisen maailmansodan jälkeistä aikaa, josta Saarinen esittää monipuolisia tietoja. Kanadansuomalaisten lukumäärä on ollut suurimmillaan juuri 1960–70-luvulla.

Seuraavassa osassa Saarinen käsittelee ammattiloja. Mukana on esimerkiksi usean sadan suomalaisperäisen yrityksen nimi- ja toimialaluettelo, johon tiedot on kerätty vuosikymmenten aikana ilmestyneistä lehdistä. Erityispiirteinä Saarinen mainitsee mm. siirtymisen rakennustöistä, kaivoksista ja metsätöistä farmeille, ja sopeutumisen ”valkokaulustehtäviin”. Monet kanadansuomalaiset ovat menestyneet eri alojen yrittäjinä.

Kulttuuritoimintaan Saarinen lukee mm. urheilun eri lajit, sekä oikeistolaisittain että vasemmistolaisittain harrastettuna. Kulttuuria ovat tietysti olleet myös sauna, teatteri, Lions klubi, kielikoulu, veteraanien yhteistoiminta ja eläkeläisten yhteisharrastukset. Vaikka Kalevaisten järjestön toiminta perustuu suomalaiseen kulttuuriin, olisi syytä huomata, että sekin on pohjimmiltaan alkanut poliittisilla oikeistolaisilla yhteyksillä. Symbolinen etnisuus on tutkijoiden käyttämä käsite, joka toisen ja kolmannen polven siirtolaisille on merkinnyt esimerkiksi suomalaisia juhlapäiviä, kakkureseptejä, kaalikääryleitä ja suomalaista taidetta. Yksityiskohtana mainittakoon mojakkaniminen perinneruoka (liha- tai kalapata), joka esiintyy sekä Yhdysvaltain että Kanadan suomalaisten keskuudessa. Tähän mennessä en ole tavannut ketään Suo-

men suomalaista, joka olisi sanaa käyttänyt tai sen tunnistanut.

Saarinen ottaa kantaa useisiin tärkeisiin siirtolaishistorian ongelmiin. Yksi kirjan keskeisiä kysymyksiä on edellä kuvattu etnisyyden kehitys, toinen on yhteys suomalaisen yhteiskuntaan. Lisäksi Venäjän vallankumous ja Neuvostoliitto heijastuivat kanadansuomalaisten oloihin mm. synnyttämällä ”Karjalan kuumeen” 1930-luvun alussa. Saarinen arvioi eri yhteyksissä Yhdysvaltain ja Kanadan vuorovaikutusta ja mahdollista samankaltaisuutta. Kuten eräät muutkin kanadansuomalaiset tutkijat, myös Saarinen korostaa kanadalaisen ”erillistien” merkitystä. Sen sijaan esim. allekirjoittaneen eurooppalaisesta näkökulmasta Yhdysvaltain ja Kanadan suomalaisten siirtolaisyhteisöjen historia näyttää melko samantyyppiseltä,

historia näyttää kulkevan melko samanlaista latua. Kanada tulee ajallisesti perässä syystä, että suomalaisyhteisöt syntyivät sinne ajallisesti myöhemmin. Saarinen korostaa, että Kanadan valtion politiikka on ollut erilainen kannattaessaan monikulttuurisuutta. Toisaalta Saarisenaan käsitykset eivät vertailussa ole kovin ehdottomia, koska hän itse toteaa, että seuraavan kanadansuomalaisen siirtolaiskuvun jälkeen suomalaisuus on todennäköisesti siirtynyt vielä enemmän symbolisen etnisyyden tasolle. Näin ollen Saarinen tavallaan kumoaa väitteensä kanadansuomalaisten erillistiestä.

Kirjaan on yhdistetty myös lyhyehkököt elämäkerrat kahdestakymmenestä Sudburyn seudun suomalaisesta. Nämä ovat yleensä jollain tavalla merkittäviä henkilöitä ja heidän kirjonsa on laaja:

ensimmäinen pioneeri Thomas Jacobson, marksilainen runoilija Aku Päiviö ja viidenkymmenen vuoden ajan joulupukkina esiintynyt Wilf Salo. Henkilögalleriat päättää menestyneinen kanadansuomalainen poliitikko Judy Erola. Nämä lyhyet elämäkerrat ovat mielenkiintoisia ja tekevät historian eläväksi. Entä kuinka edustavia nämä voivat olla ”keskimääräiseen” siirtolaiseen nähden? Kaikkiaan Saarinen on tehnyt merkittävän työn kokoamalla yksiin kansiin Sudburyn seudun suomalaisten historian. Kirja on hyvin viimeistelty tietopaketti sadan vuoden ajalta. Myös autenttiset valokuvat antavat siirtolaishistorialle elävyyttä.

Auvo Kostiainen

Jari Kivistö, Jaakko Pesonen, Erja Saarinen ja Pirjo West: **Keskellä konfliktia. Vaihtoehtoja maailman jäsentämiseen.** 95 s.

Jari Kivistö, Erja Saarinen ja Pirjo West: **Keskellä konfliktia. Opettajan opas.** 72 s. + liitteet.

Molemmat kirjat ovat ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyösoston julkaisuja vuodelta 1999.

Verkossa sivulta <http://global.finland.fi> löytyy lisää tietoa konflikteista ja turvallisuudesta sekä aiheeseen liittyviä osoitteita ja linkkejä. Sinne tulee myös keskustelufoorumi, jonka kautta esimerkiksi koulut voivat keskustella asiantuntijoiden kanssa.

Muuttoliikesymposiumi 23.–24.11.2000

Muuttoliikkeet vuosituhannen vaihtuessa – halutaanko niitä ohjata?

Siirtolaisuusinstituutti on vuodesta 1975 lähtien järjestänyt viiden vuoden välein Muuttoliikesymposiumin, jossa on keskitytty kunkin ajan muuttoliikkeisiin vaikuttaviin keskeisiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin. 1970-luvulla tyhjentyneiden maaseutualueiden muuttotappiot alkoivat vähetä ja joidenkin kuntien kohdalla kehitys kääntyi jopa muuttovoittoiseksi. 1980-luvulle oli ominaista suurten kasvukeskusten välinen muuttoliike; palvelualojen voimakas kasvu ja kehittyminen suuntasivat muuttoa Etelä-Suomeen ja maakunnittaisiin aluekeskuksiin. 1990-luvulla tarkasteltiin yhdyntävän Euroopan asettamia haasteita.

Kuudes Muuttoliikesymposiumi järjestetään 23.–24.11.2000 kylpylähotelli Caribiassa Turussa. Teemana on "Muuttoliik-

keet vuosituhannen vaihtuessa – halutaanko niitä ohjata". Työryhmätyöskentely toteutetaan 22.11. Työryhmät ovat:

1. Globalisoituva yritystoiminta, työmarkkinat ja maahanmuuttajat
2. Uuden vuosituhannen aluerakenne ja sen vaikutus muuttoliikkeeseen
3. Paikkatiedot muuttoliikkeen tarkastelussa
4. Labour markets, education and migration
5. Maaseutu ja sen aluekehitys vuosituhannen taitteessa.

Symposiumin osallistumismaksu on 500 markkaa, joka sisältää mm. materiaalin ja julkaisun.

Tarkempia tietoja symposiumista löytyy Siirtolaisuus-Migration -lehden numerosta 3 sekä myöhemmin myös kotisivuiltamme osoitteesta www.migrationinstitute.fi.

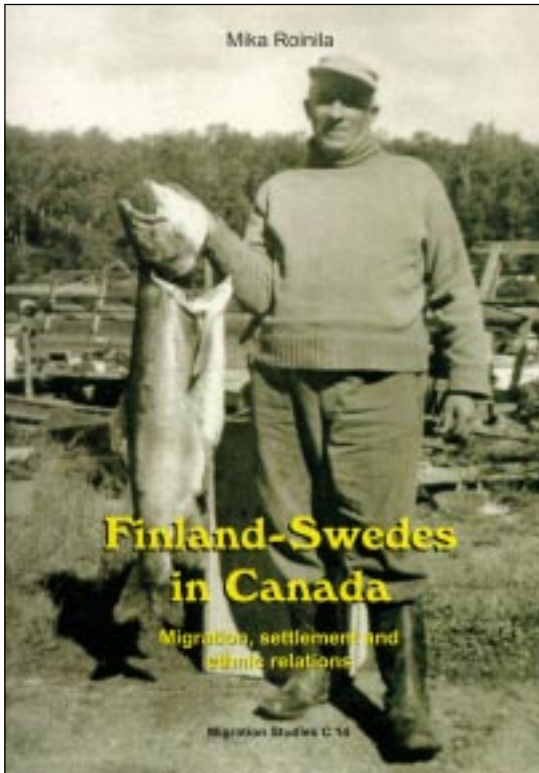

FinnForum VI

Finnish Studies Conference on the theme "Entering multiculturalism: Finnish experience abroad" in Jyväskylä, Finland, June 13–16, 2001

You are warmly welcome to Jyväskylä by the Organizing Committee:

Maisa Martin, Professor, University of Jyväskylä; *Olavi Koivukangas*, Director, Institute of Migration, Turku; *Teppo Sintonen*, Secretary General for the Conference, University of Jyväskylä; *Taru-Maija Heilala-Rasimov*, Congress Manager, CMM, Confennia Ltd. Address: P.O.Box 35 (AIL), FIN-40351 Jyväskylä, Finland, e-mail: heilala@cone.jyu.fi

Mika Roinila:

Finland-Swedes in Canada

Migration, settlement and ethnic relations

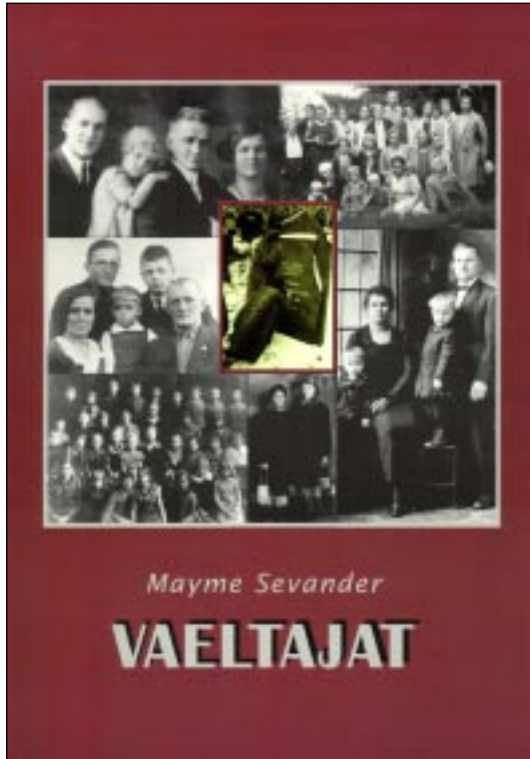
100 FIM / 25 USD
postage excl.

Finland-Swedes are not well recognized outside of Finland. Based on extensive research across the country, this book explores the history of this group within Canada dating from the 1800s, to the cultural integration, shifting identities and reasons for the apparent decline and assimilation within the multicultural society of Canada at the end of the

1990s. The author explores Old World attitudes and current ethnic relations which this group maintains in North America. Illustrated with many photos and graphs, the book adds to our understanding of immigration from Finland and the destinations abroad of her emigrants.

In the USA and in Canada, please order: Dr Mika Roinila, West Virginia University, Dept. of Geology and Geography, 425 White Hall, P.O. Box 6300, Morgantown, West Virginia 26506-6300, USA, email: mroinila@geo.wvu.edu; **other countries:** Institute of Migration, Piispankatu 3, 20500 Turku, Finland, email: hanna.palovuori@utu.fi.

***Odotettu kirja nyt
saatavana!***

Mayme Sevander Vaeltaajat

Hinta 100 mk
+ postituskulut

Suomen amerikansiirtolaisuuden yksi sivujuonne on noin 6 000 suomalaisen muutto Yhdysvalloista ja Kanadasta Neuvosto-Karjalaan 1920- ja 1930-luvuilla rakentamaan sosialistisen vakaumuksensa mukaista ihanneyhteiskuntaa. Suuri osa heistä ja heidän lapsistaan tuhoutui ns. Stalinin puhdistuksissa 1930-luvun lopulla ja toisen maailmansodan myrskyissä. Vasta 1990-luvulla entisen Neuvostoliiton arkis-

tojen avauduttua on löytynyt yksityiskoh-
taisempaa tietoa suomalaisten kohtaloista
Neuvosto-Karjalassa.

Mayme Sevanderin aiemmin aiheesta kirjoittamat englanninkieliset kirjat on julkaistu USA:ssa. **Vaeltaajat** on Sevanderin odotettu, ensimmäinen suomenkielinen kuvaus Neuvosto-Karjalan amerikansuomalaisisten karuista kohtaloista.

Kirjassa on 249 sivua ja se on runsaasti kuvitettu. Kirjan lopussa on laaja henkilöhakemisto vaino- ja sotauhreiksi joutuneista Neuvosto-Karjalan amerikansuomalaisista.

Tilaukset: Siirtolaisuusinstituutti, Piispankatu 3, 20500 Turku, puh. 02-2317 536
fax: 02-2333 460, email: hanna.palovuori@utu.fi, internet: www.migrationinstitute.fi